

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет іноземних мов

Кафедра методики навчання іноземних мов

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОЇ МОВЛЕННЄВОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Студентки 2 курсу групи 2МСОАз
Освітньої програми Середня освіта (Мова і
Література (англійська, німецька))
Спеціальності 014.021 Середня освіта (Мова і
Література (англійська))
Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
Ступеня вищої освіти магістра

Кучер Марини Ігорівни

Науковий керівник кандидат психологічних наук,
доцент кафедри методики навчання
іноземних мов Кириленко Валерій Вадимович

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2019 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	5
1.1. Особливості структури діалогічного мовлення у школярів початкової школи	5
1.2. Психолінгвістичні особливості вербального спілкування школярів початкової школи.....	11
1.3. Реалізація комунікативного підходу засобами інформаційно- комунікативних технологій як умова успішного формування діалогічного мовлення.....	18
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	27
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ШКОЛЯРІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	29
2.1. Використання комп'ютерних ігор для формування діалогічної компетентності.....	29
2.2 Типологія комп'ютерних комунікативних ігор в процесі формування і розвитку діалогічного мовлення.....	42
2.3. Організація та проведення дослідження... ..	51
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	61
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	63
РЕЗЮМЕ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ.....	73

ВСТУП

Провідним принципом загальноосвітньої школи, а саме її мовною програмою, є принцип розвитку мовлення. Основна мета освітньої сфери - саме формування комунікативної компетентності, в результаті якої учень початкової школи може висловлюватися в усіх можливих формах і стилях мовлення.

Компетентність - інтегрована здатність особистості, яку учень набуває в процесі навчання. Сюди входять: знання, вміння, досвід, цінності та відносини, які цілісно можуть бути застосовані на практиці, тому компетентність не може бути зведена лише до фактичних знань. Навички учнів початкових класів, сформовані в навчальному процесі, означають готовність досягти мети у навчальній діяльності, тобто отримувати «знання в дії», як визначено Н. М. Бібіком. На основі знань, досвіду, цінностей, схильностей, набутих під час навчання, орієнтованих на самостійне включення учнів в навчальний процес, формуються компетентності молодших школярів. Компетентність щодо діалогу повинна формуватися ще в початковому шкільному віці, оскільки саме в цей період діти найбільше охоче отримують та опановують нову інформацію. [4; с. 23].

У реформі сучасної системи освіти пріоритетним є підготовка вчителів, які здатні якісно здійснювати навчальний процес в інформаційному суспільстві. Надзвичайно важливо формувати їхні професійні та педагогічні навички, а саме ті, що стосуються використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій. Зараз учителю недостатньо просто добре знати і викладати його матеріал. Потрібно бути на «одній хвили» зі своїми учнями, яких тепер називають терміном «цифрові аборигени». З дитинства ці діти вже вміють користуватися різними пристроями і, крім того, вони можуть навчити своїх батьків, як це робити - вони народилися в такому середовищі та суспільстві. На відміну від дітей, їхні батьки та вчителі належать до

«цифрових іммігрантів», які опановували інформаційні технології набагато пізніше і тому не відчують такої впевненості у процесі їх використання.

Отже, саме для вчителя початкових класів набуває пріоритетного значення використовувати в процесі навчання не тільки традиційні, але й інноваційні технології навчання, включаючи засоби інформаційно-комунікативних технологій.

Наше нинішнє суспільство має гостру потребу у вихованні та навчанні всебічно розвиненої особистості, яка уміє висловлювати свою думку, аргументувати та доводити її, а також передавати свої знання іншим. Саме це зумовлює **актуальність роботи**. Крім цього, сучасна методична література показує той факт, що це питання є недостатньо виявлене та вивчене, а молодші школярі показують низький рівень знань про діалог та його формування загалом. Помітно, що світ дедалі швидше розвивається та вдосконалюється у різних сферах суспільства, зокрема технології. Вони не можуть не вплинути і не торкнутися галузі освіти. Адже, запорука успішного навчання та викладання полягає у беззаперечному використанні інформаційно-комунікаційних засобів. Це є ще одним фактором яким зумовлює **актуальність проблеми**.

Об'єктом дослідження є процес розвитку діалогічного мовлення молодших школярів.

Предмет дослідження - використання інформаційно-комунікативних технологій з метою формування та вдосконалення навчання діалогічного мовлення.

Мета дослідження: полягає у теоретичному обґрунтуванні застосування інформаційно-комунікативних технологій для формування іншомовної компетентності у школярів початкової школи.

Для досягнення мети були поставлені такі **завдання:**

- проаналізувати етап досліджуваної проблеми у вітчизняній і зарубіжній психолого-педагогічній теорії та методиці навчання іноземної мови.

- охарактеризувати особливості комунікативного підходу із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій.

- окреслити педагогічні можливості і передумови застосування інформаційно-комунікативних технологій у процесі навчання діалогічного мовлення учнів початкової школи.

- здійснити добір оптимальних методів і прийомів, спрямованих на розвиток умінь та навичок як основа діалогічної компетентності школярів початкової школи.

Наукова новизна дослідження визначається тим, що експериментально довели доцільність використання інформаційно-комунікативних технологій в процесі навчання іноземної мови учнів початкової школи, визначили психолого-педагогічні принципи використання інтерактивних методів навчання та дібрали оптимальні методи навчання іншомовного вербального спілкування.

Практичне значення роботи полягає в обґрунтування методики розвитку вербальних компетенцій учнів початкової школи у процесі застосування інтерактивних технологій на уроках іноземної мови; відбору різноманітних форм інтерактивних технологій, які найбільш відповідають меті навчання іномовної діалогічної компетентності учнів початкової школи.

Гіпотеза дипломної роботи полягає у тому, що використання спеціальної методики та системи цілеспрямованих комунікативних вправ сприятиме формуванню в учнів повноцінної аудитивної компетенції.

Структура дипломної роботи: дипломна робота складається з двох розділів, в кожному по 3 підпункти та висновків до кожного розділу, загальні висновки, список використаної літератури. Загальний обсяг складає 81 сторінка.

Розділ 1. КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕНІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Особливості структури діалогічного мовлення

Розглянемо особливості діалогічного мовлення. Діалог - це засіб комунікації, процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. У межах мовленнєвого акту кожен з учасників по черзі виступає як мовець, тобто ініціатор спілкування, і як слухач, тобто партнер по спілкуванню; а для вчителя англійської мови це є методом навчання говоріння іноземною мовою.

Як відомо, сам акт спілкування існує у двох формах: діалогічній і монологічній. Безумовно, діалогічне мовлення є одним із найпоширеніших видів усного мовлення і найбільш природною формою мовленнєвого спілкування.

Як свідчить практика, недостатньо уваги приділяється на формування діалогічного мовлення.

Діалог побудований на певних принципах. По-перше, у ньому відбувається рух інформації між двома учасниками. По-друге, кожен діалог відбувається у конкретному діалогічному середовищі, яке охоплює розмовника, слухача, їх взаємозв'язок, тональність та атмосферу між учасниками взаємодії. По-третє, діалог має притаманне комунікативне значення.

Таблиця 1.1.

З психологічної точки зору діалогічне мовлення завжди вмотивоване. Однак, як нам відомо, мотив у процесі навчання з'являється не завжди. Тому, як стверджує К. С. Станіславський, потрібно поставити учнів у «запропоновані обставини», щоб вони мали бажання висловити свою думку. Крім того, надзвичайно важлива загальна сприятлива атмосфера та психологічний клімат на уроці, дружні стосунки між учнем та учителем та між самими учнями. Їх зацікавленість до роботи також сприятимуть мотивації.

Діалогічне мовлення можна охарактеризувати зверненістю. Спілкування, як правило, відбувається при безпосередньому контакті учасників, в якому переважає зорове сприйняття співрозмовника та наявність певної незавершеності тверджень. Він може бути доповнений такими немовними засобами спілкування, як міміка, жести, контакти очей, пози співбесідника. Через них ми можемо зрозуміти бажання та емоції співрозмовника, які в свою чергу допомагають краще зрозуміти та налагодити настрій розмови.

Однією з важливих психологічних особливостей діалогічного мовлення є його ситуативний характер. Ситуаційно-діалогічне мовлення полягає в тому, що часто його зміст можна зрозуміти лише з урахуванням ситуації, в якій воно здійснюється, тобто з контексту. Справа в тому, як зазначає Ю.І. Пасов, зовнішні обставини ситуації самі по собі можуть бути відсутніми під час мовлення, але вони знаходяться у свідомості комунікантів і обов'язково включаються в неї.

Наступною характерною особливістю діалогічного мовлення є його емоційність. Це відображається на підборі лексико-граматичних засобів, у структурі реплік, в інтонаційному оформленні, використанні розмовних кліше, невербальних засобів спілкування тощо. Цей діалог містить репліки здивування, захоплення, вдячності, розчарування, невдоволення тощо.

Складовими структури діалогічного мовлення є вербальні і невербальні засоби комунікації. Діалогічне мовлення супроводжується позамовними засобами спілкування, а саме: міміка, жести, пози співрозмовників. Якщо основний зміст діалогу передається вербальними (лексико-семантичними) засобами, то невербальні (паралінгвістичні) засоби комунікації (інтонація, жести, міміка) створюють так званий підтекст.

Жест і міміка тісно пов'язані між собою. Жести бувають умовні (прийняті даним народом), неумовні (відомі всім без пояснення, вони вказують на навколишніх людей, предмети та емоційність), підкреслюючі (допомагають зрозуміти думку), ритмічні (коли мовець не знає, як точно висловити те, що хоче сказати, – знизування плечима, розведення руками). Переважно жести супроводжуються словами.

Ще однією відмітною особливістю діалогічного мовлення є його спонтанність. Відомо, що мовленнєва поведінка кожного учасника діалогу багато в чому обумовлена мовленнєвою поведінкою партнера. Ось чому діалогічне мовлення, на відміну від монологічного, не можна спланувати заздалегідь. Обмін репліками відбувається досить швидко, і реакція вимагає нормальної швидкості мови. Це призводить до спонтанності, непередбачуваності мовних дій, вимагає досить високого ступеня автоматизації та готовності використовувати мовний матеріал. Таким чином, хід та зміст діалогу залежать від реплік кожного з його учасників.

Отже, діалогічне мовлення передбачає від учасників спілкування двосторонньої мовленнєвої діяльності та ініціативи. Виходячи з цього, студентам необхідно розвивати вміння активно ініціювати діалог, реагувати на зауваження співрозмовника та спонукати його продовжувати розмову.

Розглянемо мовні особливості діалогічного мовлення. Характерними синтаксичними та граматичними особливостями діалогічного мовлення є його еліптичність (різні неповні речення), вільна синтаксична конструкція

мовлення, яка характерна для розмовної версії мовлення (на відміну від мовної чи монологічної мови), переважання простих речень, варіацій інтонації, наявність мовленнєвих кліше - «готових» мовних одиниць, пауз, що заповнюють слова. Розуміння неповних реплік партнерів у діалозі полегшується контактом комунікантів, наявністю загальної ситуації, розворотом реплік, використанням позамовних засобів (жестів, міміки), знання обох співрозмовників. обставин реальності, а в більшості випадків - один одного. [35; с. 8].

Таблиця 1.2.

Діалог- найпоширеніша форма міжособистісного спілкування

Найважливіші ознаки діалогу	→	наявність двох співрозмовників
	→	швидкий обмін репліками без попереднього обмірковування
	→	лаконічність, чіткість реплік
	→	ситуативна взаємозалежність реплік
	→	зорове та слухове сприйняття учасників діалогу
	→	важливість інтонації, тембру, тональності, жестів та міміки
	→	певна шаблонність реплік

На відміну від діалогічного мовлення, монологічна форма спілкування - це форма мовлення, створена в результаті активної мовленнєвої діяльності адресата, призначена для пасивного опосередкованого сприйняття адресатом (аудиторією). Монолог - це безпосередньо спрямований на співрозмовника чи аудиторію організований тип усного мовлення, що передбачає висловлювання однієї людини.

Самі тому, поступово, в процесі оволодіння іноземною мовою та формування діалогічних умінь, учні переходять до монологічних

висловлювань. Проте, у молодшому шкільному віці, неможливо реалізувати усі особливості монологічного мовлення. Тому завдання першого етапу навчання на основі діалогічного мовлення - створити передумови для переходу на монологічне мовлення.

Монологічне мовлення має певні психолінгвістичні та психологічні характеристики. Вона виникає за організованою системою думок, втіленою у словесній формі, характеризується цілеспрямованим впливом на інших і тому істотно відрізняється від діалогу, перш за все особливостями логіко-психологічного порядку, оскільки це, за визначенням В.В. Виноградов, продукт індивідуальної побудови мовлення.

Важливими ознаками монологу (який обслуговує Ф.С. Бацевич) є:

- певна тривалість у часі (значно більша тривалість ніж у діалозі)
- розгортання, оскільки немає можливості активної опори на безпосередню ситуацію спілкування;
- обмежена або повна відсутність паралінгвістичних засобів (письмовий монолог);
- підготовленість і керованість мовленнєвими висловлюваннями, їх спланованість (доповідь, лекція тощо);
- однобічний характер висловлювання, не розрахований на негайну репліку співрозмовника;
- наявність уривків значного розміру, що складаються з взаємопов'язаних повідомлень, що мають індивідуальну композиційну структуру та відносну смислову повноту.

Таблиця 1.3.

Будучи особливим видом мовленнєвої діяльності, монологічне мовлення відрізняється специфікою виконання мовленнєвих функцій. У ньому використовуються такі мовні компоненти, як словниковий запас, способи вираження граматичних зв'язків, формотворчі та словотвірні та синтаксичні засоби.

1.2. Психолінгвістичні особливості вербального спілкування школярів початкової школи.

Варто згадати реформу нової української школи Міністерства освіти і науки. Основна його мета - створити школу, в якій навчання буде веселим, що дасть їм не лише теоретичні знання, а й практичні - застосувати їх у житті. Реформа розрахована на роки, тому що неможливо так швидко змінити освітні стандарти, які нав'язуються протягом багатьох років. Однак зміни можна спостерігати вже зараз. Зокрема, вони почали впроваджувати новий Стандарт для початкових класів, який вже перевіряється в українських школах. Він передбачає, що вчителі працюватимуть над іншими підходами, тому Міністерство освіти і науки спільно з громадським об'єднанням "Освіторія" та Міжнародним фондом "Відродження", онлайн-студією освіти EdEra вже розпочали підготовку вчителів, тренерів-тренерів у всіх регіонах України та створення онлайн-курсу для розширеного очного навчання. [38; с. 30].

Перелік компетентностей, які здобувають студенти, вже викладений у Законі про освіту. Він складався з «Рекомендації Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей для навчання протягом усього життя».

Серед всіх також присутні пункти про інформаційно-комунікаційну компетентність, інноваційність, здатність спілкуватися іноземними мовами. Щоб набувати компетентностей різного роду, школярів будуть навчатися за діяльнісним підходом. Це означає, що учнів будуть частіше задіяні у роботі, аніж просто слухати вчителя з-за парти. Також концепція Нової української школи пропонує впроваджувати інтегроване та проектне навчання. Це сприятиме тому, що учні будуть отримувати цілісне уявлення про світ і вчитися вирішувати проблеми за допомогою знань зі різних дисциплін.

Загальномовленнєві вміння, чітко окреслені у програмі для 1- 4 класів, передбачають формування культури мовлення і слухання. До провідних

серед них варто віднести: вміння слухати, відповідати, запитувати, міркувати.

Основна мета навчання іншомовного діалогічного мовлення учнів початкових класів - розвивати їх вміння здійснювати усне англomовне спілкування в різних соціально обумовлених ситуаціях. Відповідно до діючої навчальної програми з іноземних мов для 1-4 класів 1 клас початкової школи вважається основним у формуванні іншомовного мовлення, ритмічно-інтонаційних навичок та звуко-буквових зв'язків [27; с. 96].

Перша половина 1 класу закінчується засвоєнням звукової системи англійської мови та комунікативних одиниць, що обумовлено темою ситуативного спілкування особистої сфери (я, мій друг, сім'я, іграшки). Комунікативний та мовленнєвий розвиток учня 2-го класу триває в усній формі спілкування, тобто учень повинен навчитися сприймати та розуміти іноземне мовлення на слух і відповідно на нього реагувати - оволодіти англomовним слуханням. Саме завдяки використанню інформаційно-комунікаційних технологій засвоюється мовленнєвий аспект мови, що значно полегшує оволодіння мовленням, зокрема діалогічним мовленням. У 3-4 класах тематика мовного та мовленнєвого матеріалу стає значно складнішим. Крім невербальних моделей комунікативної поведінки, учні використовуватимуть емоційно забарвлені комунікативні розмовні одиниці, властиві носіям мови. У 3-4 класах доцільно застосовувати ситуації, засновані на принципі діалогу культур, а саме: ситуації - уявні подорожі до визначних пам'яток країни, ситуації обміну думками, пов'язані з обговоренням набутих знань про національні реалії іншої та своєї культури, наприклад, про реалії шкільного життя, національні та родинні світи, світ захоплень дітей тощо.

У молодшому шкільному віці швидко збільшується пасивний словник - кількість слів, які дитина розуміє. Дитина розуміє всі слова, якими користуються дорослі, а також пояснення (інструкції) дорослого щодо спільних дій. Оскільки дитина активно пізнає світ речей, віртуальне

маніпулювання предметами за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій є її найбільш значущою діяльністю. Дитина легше розуміє ті історії, які пов'язані з предметами та явищами, які її оточують.

Активний словник розвивається дуже швидко, і все ж він відстає від пасивного. Значні індивідуальні відмінності спостерігаються і в швидкості збагачення словника, і в широті його використання.

Звукова сторона мови також розвивається. Молодші дошкільнята починають усвідомлювати свою вимову. Але вони також зберігають попередні способи сприйняття звуків, завдяки яким вони розпізнають неправильно вимовлені слова дітей. До кінця дошкільного закладу процес фонематичного розвитку закінчується.

Під час навчання в 1 класі учні можуть грати в комп'ютерні ігри, вчитись слухати пояснення вчителя та слідувати його думкам та вказівкам. У 1 класі слухання стає одним із основних видів спеціальної пізнавальної діяльності школяра. [10; с. 19].

Читаючи художню літературу, тексти газет, діти опановують багатство мови. До 3-4 класів словник зрозумілих слів серед учнів різко зростає. Водночас він поповнює себе образними виразами, які діти чують, слухаючи вірші та художню літературу.

Оволодіння грамотністю - вимагає розумових зусиль. Маленький учень часто читає неправильно, ставить наголос у неправильному місці, тому слова звучать спотворено, що заважає зрозуміти їх зміст. Читаючи речення, учень вчиться розуміти зв'язки між словами, правильно називати закінчення слів та читати прийменники та сполучники, що з'єднують слова у реченні.

Нині навчальний матеріал на уроці не можна надавати лише традиційними методами. Виникає можливість застосувати інформаційно-комунікаційні технології.

Вже в 2 класі учні дізнаються про соціальну природу мови - створену людьми з метою спілкування в середовищі спільної роботи. За допомогою мови люди висловлюють свої думки. Мова тісно пов'язана з мисленням.

Учням слід сказати, що люди, пізнавши навколишній світ, явища дійсності, предмети, їх знаки, дії, почали давати їм імена. Таким чином, слова постали як своєрідне позначення явищ дійсності. Назва конкретного об'єкта, його ознаки чи дії - це своєрідні ознаки мови, які допомагають відрізнити один об'єкт, ознаку, дію від іншого.

Навчаючись читати та писати, учні дізнаються, що існує дві форми мовлення - розмовна та письмова. На уроках іноземної мови учні 2-4 класів засвоюють найважливіші ознаки усної та писемної мови. Учитель пояснює, що усна форма мовлення призначена для прямого спілкування мовця, з тими, хто слухає. У процесі обміну думками співрозмовники змінюють ролі: той, хто говорить, стає слухачем, і навпаки. Для усного спілкування потрібно використовувати інтонацію, особливо іноземною мовою, міміку, жести, повторити нечітке розмовне слово, переставити фразу, уточнити, що є, якщо цього вимагає співрозмовник. Отже, усна форма мовлення більш динамічна, легше її виправляти та доповнювати. Однак думка формується безпосередньо в процесі промови, співрозмовник не має багато часу, щоб продумати кожне слово, кожне речення.

Таблиця 1.4.

Учні повинні навчитися чітко вимовляти слова, підкреслювати з більшою силою голосу ті частини речення, які є відповіддю на поставлене запитання, тобто слова, які в цій ситуації мовлення є найважливішими, найнеобхіднішими для вираження думки. Звичайно, навчитися застосовувати інформаційно-комунікаційні технології для розвитку вимови.

Вчитель повинен постійно стежити за тим, щоб учень, відповідаючи чи звертаючись, не обривав речення, а доповнював їх, доводив їх до логічного та граматичного висновку, не повторював ті самі (або зайві) слова. Діти повинні навчатися цьому постійно: у діалогічному мовленні, читаючи тексти вправ, переказах прочитаного тощо, як у класі, так і під час позакласних занять, після шкільних годин. [23; с. 7].

Практично учні мають засвоїти, що іноземній мові властиві специфічна інтонація та звучання. Засоби інформаційно-комунікативних технологій сприятимуть якнайкраще для вирішення цієї проблеми. Потрібно підключати наживо носіїв іноземної мов, проводити скайп-бесіди, слухати подкасти, фільми або відео з субтитрами і т.д.

Основна мета формування компетентності діалогічного мовлення в учнів початкової школи полягає у формуванні в учнів весті діалог в різних ситуаціях.

Розглянемо вимоги до рівня компетентності діалогічного мовлення учнів початкових класів (1-4 класи), загальноосвітніх шкіл України. Відповідно до діючої програми, закінчуючи початкову школу (1-4 класи), учні повинні здобути рівень А1 згідно з «Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти». На цьому етапі навчання студенти формують навички спілкування в межах, визначених чинною програмою тем, областей та ситуацій відповідно до вікових особливостей та інтересів учнів на основі використання прийнятих для цього мовленнєвих зразків. [12; с. 273].

Формуючи компетентність у молодших школярів у діалогічному мовленні, необхідно враховувати такі аспекти мовної та соціокультурної компетентності: використання та вибір привітань; використання та вибір форм звертання; вживання та вибір вигуків; правила ввічливості. Крім того, учні початкових класів повинні здобувати знання про культурні реалії народу, мова якого вивчається, в контексті ситуативного спілкування, пов'язаного з такими аспектами: повсякденне життя; умови життя; норми

поведінки; соціальні правила поведінки; використання та вибір привітань, форми звертання, вигуки. Учні повинні навчитися розрізняти та видавати конкретні звуки; розуміти та співвідносити незнайомі звукові сегменти; добре використовувати можливості навчання в навчальних ситуаціях: усвідомлювати мету завдання, ефективно співпрацювати в парній та груповій роботі; активно застосовувати мову мови, яка вивчається.

Таким чином, на завершення початкової школи (4 клас) учні повинні вміти:

- розуміти і реагувати на повсякденні вирази, спрямовані на задоволення потреб конкретного типу відповідно до ситуацій спілкування у межах мовного матеріалу, набутого протягом початкової школи;

- ініціювати і закінчувати діалог;

- вести короткі діалоги етикетного характеру;

- підтримувати спілкування, використовуючи діалоги різних типів;

- брати участь у розмові на прості та звичні теми, використовуючи при цьому всі види запитань;

- використовувати стягнені форми, характерні для діалогічного мовлення;

- емоційно забарвлювати діалог, використовуючи відповідну інтонацію, жести, міміку, вигуки, характерні для мовленнєвої поведінки носіїв мови.

На спеціально відведених уроках із використанням інформаційно-комунікативних технологій у кожному з початкових класів діти засвоюють найважливіші вимоги культури мовлення й етики мовного спілкування:

- 1) висловлювання повинні бути фонетично і граматично правильними, точними, виразними. Для цього необхідно добирати потрібні для вираження думки слова, за принципами наочності, уміло будувати з них речення і пов'язувати їх між собою;

- 2) слова потрібно правильно наголошувати;

3) в усному мовленні не можна замінити слова жестами, мімікою, вигуками;

4) щоб висловлений зміст сприймався іншими людьми, треба в усному мовленні виразно вимовляти слова, уміло користуватися інтонацією, а в писемному - розділовими знаками;

5) комп'ютерні ігри містять необхідні вербальні форми ввічливості;

6) слова ввічливості слід добирати залежно від того, кому вони адресовані (товаришам, батькам, учителям, знайомим чи незнайомим людям);

7) у розмові треба вміти вислухати до кінця співбесідника, не перебиваючи його без потреби, а якщо є така необхідність, то попросити пробачення. [24; с. 328].

1.3. Реалізація комунікативного підходу у школярів початкової школи як умова успішного формування комунікативної компетентності

Компетентність у діалогічному мовленні означає здійснення усного мовленнєвого спілкування у діалогічній формі. Складовими компетентності діалогічного мовлення є вміння, знання, а також навички спілкування.

Мовленнєві навички діалогічного мовлення включають: початок і кінець діалогу; вміння підтримувати спілкування, слухати, розвивати та розширювати тему розмови, запропоновану співрозмовником, а також переходити на іншу тему; використовувати точні форми, характерні для діалогічного мовлення; запитувати інформацію; адекватно реагувати та відповідати на репліки співрозмовника; використовувати емоційні масиви, такі як: діалог, відповідна інтонація, жести, міміка, вигуки; вести бесіду з однією або кількома особами відповідно до комунікативної ситуації в рамках тем, визначених у програмі; поводитись відповідно до комунікативних ситуацій, демонструючи мовленнєву поведінку, характерну для носіїв мови.

На формування компетентності діалогічного мовлення впливає рівень сформованості інтелектуальних навичок учнів. Наприклад, здатність передбачати можливу фразу співрозмовника.

Важливу роль у формуванні компетентності діалогічного мовлення відіграють навчальні вміння, як правильно планувати мовленнєву діяльність та обирати зміст акту спілкування; здатність спонтанно реагувати на репліки співрозмовника, вміння швидко і правильно орієнтуватися в комунікативній ситуації; вміння знаходити вербальні засоби для передачі змісту спілкування; можливість надання зворотного зв'язку.

Компенсаційні вміння діалогічного мовлення, тобто здатність вийти зі складної ситуації в умовах дефіциту мовних засобів під час спілкування іноземною мовою. Ключові навички включають: використання мовних та

контекстуальних здогадок та паралінгвістичних інструментів для розуміння співрозмовника; можливість повернутися до сказаного; вміння передати значення слова, яке учень не знає, не може запам'ятати, замінивши його звичайним словом, займенником, більш загальним поняттям або описуючи його фізичні якості чи специфічні особливості, вміння використовувати синоніми, антоніми; вміння спрощувати фрази; вміння користуватися відповідними мовленнєвими кліше; вміння застосовувати перифраз; можливість використовувати невербальні засоби спілкування; можливість звернутися до співрозмовника за допомогою тощо.

Перелічені вище навички є частиною мовленнєвих навичок діалогічного мовлення. Отже, ефективність розвитку навичок діалогічного мовлення залежить від рівня сформованості мовних компетентностей в учнів.

Іншим компонентом діалогічної компетентності мовлення є декларативні та процедурні знання. Прикладами декларативних знань є мовленнєві знання: фонемі, інтонації; лексичні одиниці, мовні кліше; граматичні структури, функціональні типи діалогів та їх мовні особливості; засоби комунікативно-мовленнєвої поведінки в ситуаціях іншомовного мовлення.

Важливо зазначити, що декларативні знання включають також регіональні географічні знання: культура вивченої іноземної мови в країні, важливість паралінгвістичних явищ (жестів, міміки, проксемики тощо), характерних для типових ситуацій діалогічного спілкування; компенсаційні стратегії в усному зовнішньому діалозі тощо.

Прикладом процедурних знань є усвідомлення певних звичаїв та національних традицій, зокрема мовленнєвої та немовної поведінки іноземних мовців у процесі спілкування, вміння планувати, організувати, здійснювати та виправляти мовлення в процесі усного мовлення. взаємодія зі співрозмовником у певних ситуаціях діалогічного мовлення, методи

застосування компенсаторних стратегій тощо. Процес формування компетентності діалогічного мовлення, що відбувається паралельно із засвоєнням знань, оволодіння іншомовними навичками та діалогічним мовленням, супроводжується розвитком навичок спілкування.

Комунікативні особливості діалогічного мовлення включають внутрішню мотивацію, тобто бажання взаємодіяти з іноземцем, здатність співрозмовника організувати свою промову, орієнтацію в ситуації спілкування, здатність запам'ятовувати сказане співрозмовником та адекватну відповідь співрозмовника, вміння слухати, не перебивати співрозмовника, враховувати почуте; цінувати мовленнєвого партнера незалежно від ступеня його прихильності до нього, визнавати його чесноти, тобто навички комунікаційних стратегій.

Необхідність реалізації вимог програми у навчанні молодших школярів мови та мовлення зумовлює необхідність розробки та вдосконалення методики формування комунікативних та мовленнєвих навичок з урахуванням вимог інформаційного суспільства нової української школи.

При визначенні системи методів розвитку мовленнєвих навичок враховують, по-перше, найважливіші функції навчання: навчальну, навчальну та розвивальну; по-друге, зміст навчання студентів, їх вікові особливості та мотиваційна основа для формування суто комунікативних навичок.

Зважаючи на різну швидкість засвоєння знань, необхідно здійснити індивідуальний підхід до учня. Тепер студенти мають можливість поетапно засвоїти вміння та навички роботи з різними комп'ютерними програмами.

Зважаючи на конкретну тему, яку ми вивчаємо, доцільно зазначити про конкретні методи та прийоми, які забезпечують формування комунікативно-мовленнєвих навичок.

У методиці розвитку діалогічного мовлення найпоширенішою є така система методів: наслідування, творчий, комунікативний.

Наслідування ефективно реалізується за допомогою сучасних інформаційних технологій. Він використовується для формування орфоепічних, інтонаційних, граматичних та стилістичних навичок.

Метод наслідування (метод навчання за зразками) передбачає їх засвоєння за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, оригінальних текстів та аналізу зразкових текстів, побудова власних виразів та текстів за аналогією, пошукова діяльність (вибір мовних одиниць), побудова моделей вибірки тексти, проектування власних текстів за цими моделями, інтерпретація та написання перекладів, близьких до тексту, з творчим доповненням або без нього, драматизація, драматизація, літературна творчість.

Вчителі отримують можливість контролювати за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій хід учнів у розвитку навичок діалогу. Більше того, діти мають можливість самоконтролю. Серед прийомів, залежно від навичок, що формуються, проводяться спостереження за мовленням (сприйняття та виділення звуку на слух та спостереження за роботою артикуляційного апарату), початкове винесення звуку окремо і на складах (слова), тренування - повторна колективна та індивідуальна вимова. Прийомами зазначеного методу також стали вправи на вивчення віршів на пам'ять, скоромовок, повторення зразка мовлення вчителя переказ до тексту.

Творчий метод (більшість вправ цього методу буде розглядатися без зразка та без конструктивних завдань). До творчих вправ методисти відносять усні та письмові твори, імпровізацію, літературну творчість, драматизацію, творчі перекази та ін.

Продуктивно-творчий метод, спрямований на формування у молодших школярів умінь складати зв'язні висловлювання усної та письмової форм

мовлення. Учні отримують доступ до оригінальних зразків творів від носіїв мови завдяки інформаційно - комунікативним технологіям. Вправи на продукування молодшими школярами власних зв'язних висловлювань усної та писемної форми можуть проводитися на уроках розвитку зв'язного мовлення з метою закріплення набутих знань про мову та мовлення у власній мовленнєвій діяльності та вдосконалення навички, необхідні для здійснення конкретної мовленнєвої дії в конкретній мовленнєвій ситуації. Ці вправи сприяють формуванню комунікативних навичок та орієнтації на завдання, змісту мовлення, розміщення фактів у певній логічній послідовності, дотримання структурних та композиційних вимог, підбору адекватних мовних засобів.

Комунікативний підхід, що надає перевагу природним комунікативним ситуаціям або близьким до природних, створеним штучно. Прийоми комунікативного методу: створення мовленнєвих ситуацій або їх відбір із життя, рольові ігри, екскурсії, подорожі, картини, спеціально організовані спостереження, види діяльності, що спонукають до висловлення, вигадкування казкових сюжетів. Вправами цього методу є відгуки про прочитане, листи, записи з привітанням, вибаченнями, оголошеннями. [14; с. 7].

Продуктивно-творчий (комунікативний) метод реалізується шляхом залучення учнів до спілкування в комунікативних ситуаціях, участь у яких сприяє активізації тих мовленнєвих навичок, які вчитель встановлює для формування або розвитку на уроці. Мовленнєві ситуації, що мають природні мовленнєві стимули, використовуються, як під час уроків. Серед штучних діалогічних ситуацій (розумовий перехід учнів на інші умови, на інші обставини) перевага віддається тим, які представлені за допомогою наочних посібників. [15; с. 8].

Існують різні підходи до викладання діалогічного мовлення, з яких можна виділити два основні.

Згідно з першим - «зверху вниз» - навчання починається з прослуховування зразка діалогу з подальшим його варіюванням, а згодом створення власних діалогів у подібних ситуаціях спілкування. Другий - «знизу вгору» - пропонує шлях від першого засвоєння елементів діалогу (зауважень) до самостійної побудови діалогу на основі запропонованої навчальної комунікативної ситуації, не виключає прослуховування діалогів-зразків. Можливі обидва підходи.

Вважаємо, що другий підхід є раціональнішим. Справа в тому, що вже в процесі формування мовленнєвих навичок (граматичних, лексичних) учні переходять на рівень понад фразової єдності. Однак увага студента в цьому випадку зосереджена на застосуванні нової граматичної структури чи лексичної одиниці. Переходячи до рівня обміну репліками, він використовує вже знайомі йому діалогічні єдності. Завдання навчання діалогічного мовлення включає засвоєння учнями нових типів діалогічної єдності. Як відомо, діалогічна єдність складається з реплік - ініціативних та реактивних. За словами В.Л. Скалкіна, перше, що потрібно навчити учнів, - це «реплікування», тобто вони повинні швидко і адекватно реагувати на свою реплікою на репліку вчителя, а також продукувати ініціативні репліки за зразком, що подає учитель (звучить з плівки, або надрукований у підручнику). Репліка учня разом із реплікою вчителя складають діалогічну єдність певного виду. Навчання реплікування можна вважати підготовчим або нульовим етапом формування навичок та вмінь діалогічного мовлення учнів. На цьому етапі виконуються вже знайомі рецептивно-репродуктивні умовно-комунікативні вправи щодо наслідування, підстановку, відповіді на запитання, запит на певну інформацію (за зразком), передачу інформації тощо.

При навчанні реплікування, важливо поступово збільшувати репліку учня - від однієї до двох-трьох фраз. Коли учні засвоюють репліку-реакцію та ініціативну репліку певної діалогічної єдності, можна переходити до

першого етапу формування навичок діалогічного мовлення - оволодіння певною діалогічною єдністю. На цьому етапі використовуються рецептивно-продуктивні умовно-комунікативні вправи для обміну репліками. Учасниками спілкування є самі учні, а вчитель дає лише їм конкретне комунікативне завдання, яке визначає комунікативну ситуацію та вказує на ролі, які учні будуть виконувати.

Другим етапом у формуванні вмінь і навичок діалогічного мовлення учнів є оволодіння ними мікродіалогом. Мікродіалог розглядається як засіб вираження основних комунікативних намірів партнерів по спілкуванню. Він є імпліцитною структурною основою розгорнутого діалогу і включає взаємопов'язані ланцюги діалогічного єдності, які ще називають діалогічним цілим. Мікродіалог відрізняється від діалогічної єдності не тільки за обсягом, але і за їх відносною повнотою. Справжній діалог (розширений діалог) складається з двох-трьох мікродіалогів. Мета другого етапу - навчити учнів поєднувати вивчену діалогічну єдність, підтримувати розмову, не давати їй зупинитися після першого обміну зауваженнями. На цьому етапі використовуються рецептивно-продуктивні комунікативні вправи нижчого рівня (які дозволяють використовувати спеціально створені словесні опори для вираження учнів). Зазвичай на цьому етапі учасниками спілкування є самі учні, які виступають у певних ролях або від свого імені. На основі навчальних комунікативних ситуацій, запропонованих учителем (або поданими у підручнику), вони виробляють мікродіалог.

На третьому етапі студенти повинні навчитися вести діалоги різних функціональних типів, обсяг яких відповідає вимогам діючої програми для відповідного класу та типу школи, виходячи із створеної вчителем комунікативної ситуації (описаної в підручнику). Вправи, що виконуються на третьому (заключному) етапі, стосуються рецептивно-продуктивних комунікативних вправ найвищого рівня (тих, що не дозволяють використовувати спеціально створені словесні опори).

На етапі формування слухових навичок необхідно інтенсивно застосовувати інформаційно-комунікаційні технології для розвитку автентичних мовленнєвих та слухових навичок.

У процесі формування компетентності передмовного мовлення важливу роль відіграють різні наочні посібники. Вони сприяють розвитку мислення учнів, а також їх мовленнєвих навичок, залучаючи учнів до активного творчого процесу мовленнєвої діяльності та взаємодіючи один з одним. При формуванні компетентності діалогічного мовлення можуть використовуватися як штучні опори, так і природні. Для навчання діалогічного мовлення іноземної мови широко використовуються роздатковий матеріал - картки з дидактично організованою навчальною інформацією. Вони роздаються учням під час уроку для опрацювання певного матеріалу. Такі картки можуть містити текстограми (мікродіалог, зразки діалогу тощо), піктограми (серія малюнків, схематичні плани міст, будівель тощо), дидактограми (навчальний матеріал, який потрібно вивчити), фотограми (фотографії), тестограми (тестові завдання в електронному вигляді для учнів), ігрові програми (розробляються завдання для рольових ігор).

Засоби комп'ютерної наочності можна використовувати для навчання діалогічного мовлення як окремо, так і в комплексі. При комплексному використанні наочних посібників розрізняють паралельне та послідовне включення до уроку іноземної мови. Перший передбачає одночасне представлення навчальних посібників при виконанні вправ. Послідовне використання визначається послідовністю вправ, спрямованих на вирішення конкретної методичної проблеми. Важливою особливістю навчання діалогічного мовлення є його фонетичне оформлення. Перегляд фрагментів різних фільмів та відеозаписів за допомогою інформаційних технологій дозволяє представити вибіркового зразок у сукупності всіх характерних ознак. Слухова та аудіовізуальна наочність (запис діалогів-

зразків, відеороликів, різні фонові права для розвитку навичок діалогу, радіопередачі, телефонні розмови тощо) ілюструють емоційне забарвлення, виразність усного мовлення. У свою чергу, оволодінню засобами інтонаційного оформлення мови допомагають різні паузи слухових фонових прав на наслідування. Виконання такими вправами учнями передбачає різні режими виконання: повторення мовця у певному темпі за різними інтонаційними моделями, вимова з правильним смисловим наголосом та емоційне забарвлення реплік під час пауз. Ефективність таких вправ підвищується за допомогою аудитивних ключів, представлених у записі, наприклад, таких як: діалоговий зразок, мікродіалогічна таблиця швидкостей, структурна діаграма низького рівня, міні-діалогова функціональна схема, взаємопов'язаний діалог функціонального та структурного діалогу. Уміння використовувати опори дає можливість виконувати мовленнєві завдання для студентів з різним рівнем діалогічного володіння мовою. [36; с. 192].

Крім словесних опор у формуванні компетентності діалогічного мовлення широко використовуються невербальні (наочні) опори, що використовуються комп'ютерними засобами. Наприклад, малюнки із завдання «Знайти 10 відмінностей» (Порівнюючи малюнки, Знаходячи відхилення) цікавлять учнів різного віку.

Отже, може бути багато штучно створених опор, виданих різними видавцями, розробленими самими вчителями іноземної мови або із залученням учнів - все залежить від уяви вчителя. Матеріал для створення штучних опор можна вибирати з різних джерел: з періодичних видань рідною та іноземною мовами, з посібників з факультативних та позакласних заходів, зі збірок художньої літератури, з навчальних посібників.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Діалог - це засіб комунікації, процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. Діалогічне мовлення є одним із найпоширеніших видів усного мовлення і найбільш природною формою мовленнєвого спілкування.

Діалогічне мовлення завжди вмотивоване. Його основні характеристики: зверненість, ситуативність, експресивність, спонтанність, емоційна забарвленість. Характерними синтаксичними та граматичними особливостями діалогічного мовлення є його еліптичність, вільне синтаксичне оформлення мовлення, переважання простих речень, варіювання інтонації, наявність мовленнєвих кліше - "готових" мовленнєвих одиниць, слів заповнювачів пауз, а також (в англійській мові) так званих стягнених форм.

У процесі навчання в школі функції мовлення розширюються, що виникає і розвивається як засіб засвоєння та передачі знань. Мовлення також проявляється як засіб формування особистості, її самоствердження в колективі. Зрозуміло, чому так відбувається, адже мовне середовище дітей збагачується.

На формування та розвиток вміння учнів вести діалог впливає рівень сформованості мовленнєвих навичок. А саме, такі як: рецептивні та репродуктивні; фонетичні навички - забезпечують сприйняття та розпізнавання окремих звуків та їх поєднань у мовному потоці, а також різних інтонацій та забезпечують оформлення власних висловлювань відповідно до фонетичних норм вивченої мови; лексичні навички - забезпечують розпізнавання звукових образів лексичних одиниць та їх безпосереднє розуміння, забезпечують можливість вибору та поєднання лексичних одиниць відповідно до наміру висловлювання; граматичні навички - вони забезпечують розпізнавання на слух граматичних форм та

прогнозування синтаксичних структур, роблять правильне подання свого твердження відповідно до граматичної норми вивченої іноземної мови.

Мовленнєвий розвиток учнів здійснюється на основі набутих знань про мовні (фонема, морфема, слово, словосполучення та речення) та мовленнєві (текст, його види та стилі) одиниці.

У методиці розвитку зв'язного мовлення найпоширенішою є така система методів: наслідування, конструктивний, творчий, комунікативний.

Так, у формуванні навичок спілкування та мовлення ефективні такі методи: пояснювальний та ілюстративний; наслідувальна, репродуктивна, конструктивна, комунікативно - творча. Серед організаційних форм мовленнєвого навчання оптимальною є робота в парах та малих групах.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ШКОЛЯРІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

2.1. Використання комп'ютерних ігор як засіб формування діалогічної компетентності та мотивації учнів

Суттєвою причиною від якої залежить адекватне сприймання навчальної інформації є наявність або відсутність у навчальному процесі комунікативних бар'єрів. Якщо розібратися, то загальному сенсі, комунікативний бар'єр - це психологічна перешкоду на шляху адекватного обліку навчальної інформації між учасниками педагогічного процесу. Тому якщо виникає бар'єр, навчальна інформація спотворюється або не сприймається. Також однією з важливих умов підвищення ефективності процесу навчання є наявність оперативного зворотнього зв'язку між студентами і викладачами. Він дозволяє контролювати проміжні і кінцеві результати навчання, порівнювати їх із поставленими цілями і на цій основі вносити необхідні корективи в навчальний процес.

Безумовно, не можна сказати, що комп'ютерні програми або комп'ютеризація може виявити всі проблеми, які з'являються в ході навчального процесу. Адже вона вимагає об'єднання зусиль спеціалістів різного профілю психолінгвістів педагогів, методистів, програмістів які тонко відчують всі нюанси цього відповідального завдання.

За допомогою інформаційно-комунікативних технологій можна ефективно представити навчальні матеріали. При цьому сама робота студента з використання персонального комп'ютера створює умови для інтерактивної форми навчання. Серед сучасних дидактичних пошуків одне з провідних місць належить навчальній дискусії, тобто цілеспрямованому обміну думками, ідеями заради створення відповідної комунікативної ситуації. Учні вчаться формулювати думку, висловлювати її, що є дуже важливим під час вивчення іноземної мови. [7; с. 4].

Безумовно, у молодшому шкільному віці дітям особливо важливо цікаво доносити матеріал, що безумовно дають засоби інформаційно-комунікативних технологій. Це також і ігрова форма навчання, при яких набуваються певні навички, розвиток пам'яті, уяви та логічного мислення, а також творчі здібності.

Інформаційно-комунікативні технології дозволяють забезпечити зворотній зв'язок в процесі навчання. Інтерактивна модель взаємодії викликає активну діяльність учнів і породжує зворотній зв'язок.

Наочність - один з головних засобів демонстрування та представлення матеріалу у молодших школярів. Інформаційно-комунікативні технології допомагають зробити навчання більш насиченим та ефективним за рахунок подання інформації за допомогою мультимедійних навчальних засобів.

Завдання учителя в інтерактивній технології - це підтримка процесу обміну інформацією, тобто виявлення різноманітних точок зору, звернення до особистого досвіду студентів, підтримка їхньої активності, заохочення творчості, взаємне збагачення досвіду учасників діалогу, полегшення сприйняття. Отже, якщо в традиційному навчанні викладач виступає в ролі своєрідного фільтра, що пропускає через себе навчальну інформацію, то в інтерактивному - роль помічника в роботі, активізатора взаємоспрямованих потоків інформації.

При цьому учні стають повноправними учасниками інформаційного обміну, їх досвід не менш важливий, ніж вчителя, який не тільки подає готові знання, скільки спонукає до самостійного пошуку. Як показує практика, можна виділити декілька режимів застосування комп'ютера на уроках іноземної мови у початковій школі:

- демонстративний (презентації певної інформації навчального матеріалу)
- індивідуальний (самостійна організація роботи учня)
- комбінований (поєднання і демонстративного і індивідуального видів роботи).

Для демонстративного режиму вчителю потрібно мати тільки комп'ютер і проектор, в результаті чого, інформація виводиться на екран у вигляді слайдів. Індивідуальна робота передбачає наявність персонального комп'ютера.

Інформаційно-комунікативні технології можна застосовувати на будь-якому етапі уроку у початковій школі. Наприклад під час перевірки домашньої роботи, перевірки поточних знань, вивченні, поясненні, закріпленні або перевірці навчального матеріалу. [22; с. 276].

На сьогоднішній день, гра відіграє значну роль у розвитку особистості. Йдеться не лише про ігри з розважальною метою, а зокрема, навчальні ігри, за допомогою яких формуються нові знання та їх поглиблення, навички, а також розвиток професійних умінь особистості загалом.

Дослідження відзначають, що в майбутньому людина, яка зможе перебудувати свою діяльність згідно розвитку сучасних інформаційних технологій, може вважатися соціально захищеною. А для цього, насамперед потрібно змінити нинішні традиційні методи до отримання нових знань за допомогою більш ефективних технологій пізнавальної діяльності. Саме тому, цього можна досягнути застосовуючи комп'ютерні ігрові технології. [11; с. 27].

Варто зазначити, що проблему використання ігрових технологій у навчанні досліджували такі вчені як: В. Бедержанова, О. Газман, В. Горленко, І. Петерсон, А.Усова та багато інших. Найважливіші тези та положення були викладені й розроблені такими вченими як: К. Ушинський, Л. Виготський, О. Леонтьєвий та ін. Саме розробкою дидактичних ігор у педагогічних ВНЗ займалися такі особистості як: М. Арстанов, О. Березюк, А. Вербицький та ін. За їх результатами можна стверджувати, що використанні ігор у навчальному процесі є важливою умовою і ефективним засобом підвищення якості підготовки вчителів, їх педагогічного мислення.

Нині, дидактична система відносин та викладання між учителем і учнем стає дещо ширшим. Це пояснюється появою ще одного «помічника»

навчання – комп'ютер, і тепер традиційна дидактична система викладання виглядає так – «викладач – комп'ютер – учень». [19; с. 113].

Важливою умовою для успішного впровадження ігрових технологій у навчальний процес неможливий без відповідного обладнання та наявності достатньої кількості методичної літератури.

Комп'ютерна гра, по суті, допомагає встановити зв'язок між мріями, фантазіями та реальністю, а отже, повинен бути чіткий зв'язок з життям та розуміння всього призначення гри. Гра це як заздалегідь спланована підготовка до ситуацій, які можуть виникнути у реальному житті.

Нині ми маємо вибір для застосування комп'ютерних ігор, а саме вибір оптимального рівня складності завдань у відповідності до індивідуального стилю засвоєння знань студентами саме тому в межах застосування інформаційно-комунікативних технологій, по-новому розкриваються педагогічні принципи розроблені Л. Занковим. Вони створені для того щоб досягнути найвищої ефективності засвоєння знань у процесі навчання. Можна перерахувати ці принципи:

1) Провідна роль теоретичних знань у змісті навчання. Застосування комп'ютера сприятиме більш швидкому та ефективному опануванню навичками набору тексту, обробки інформації, оволодіння роботи з графічними та мультимедійними програмами, спілкуванню.

2) Навчальний матеріал і методи його презентації мають зумовлювати оптимальний рівень складності. А якщо її немає, тоді припиняється розвиток. Ступінь складності передбачає такий навчальний матеріал який може бути осмислений студентами. Мається на увазі не будь-яка складність, а складність що пов'язана з пізнанням взаємозв'язків явищ і їх взаємодії.

Важливим є те, що згідно відомого факту, застосуванні лише усного матеріалу, засвоюється і сприймається інформація гірше. Тому, особливо для учнів яких переважає зорова пам'ять, важливо підключати також наочне

викладання матеріалу. Експериментально доведено, що в процесі лише усного викладення сприймається і засвоюється до однієї тисячі умовних одиниць інформації, а підключивши органи зору обсяг засвоєного матеріалу можна збільшити до ста тисяч таких одиниць.

Тому можна стверджувати, що ігрові технології сприятимуть спілкуванню між учнями і до певної міри мотивуватимуть їхню пізнавальну діяльність. Більше того, це створюватиме сприятливу атмосферу в класі та між учнями в цілому.

Ігрові технології повинні передбачати не лише задоволення від процесу громадяни потрібного результату поставленого на початку. Ним має стати створення нового інформаційного поля суб'єктів гри. Іншими словами йдеться про особистісні зміни учасників гри їхній загальний інтелектуальний і соціальний розвиток.

У процесі комп'ютерної гри що ґрунтується на основі обміну даними, учні навчаються слухати та розуміти один одного, обмінюватися досвідом, знаннями та здібностями, вміннями та навичками професійного характеру. Здатність транслювати досвід іншим формувати знання розвиток нових навичок та вмінь і запорукою виживання людини в сучасному світі. Адже у сучасному інформаційному суспільстві того, щоб ефективно діяти людина має постійно поповнювати свої знання а саме розширювати власну інформаційну базу.

Отже, комп'ютерні комунікації забезпечують ефективний зворотній зв'язок, що впливає на відбір навчального матеріалу і передбачає спілкування з викладачем. Існують різноманітні способи організації навчання на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Наприклад із застосуванням інтерактивного телебачення мультимедійних засобів. [20; с. 116].

Можна виділити такі види навчання як: відеоконференції, веб-конференції, вебінари, комп'ютерні телекомунікаційні мережі в режимі

обміну текстовими файлами, комп'ютерні телекомунікаційні мережі з використанням мультимедійної інформації в інтерактивному режимі. Дослідження в галузі нових інформаційних технологій у вивченні іноземних мов показали, що ефективність їх застосування пояснюється тим, що нині існує велика кількість комп'ютерних програм для вивчення іноземної мови. Застосування комп'ютерної програми сприяють формуванню навичок та умінь беручи до уваги індивідуальні особливості оволодіння іноземною мовою студентами, відкривали унікальні можливості активного вербального спілкування.

Розглянемо детальніше деякі з видів комп'ютерних програм та видів роботи за допомогою технологій. В режимі реального часу можна проводити прямі включення за допомогою мережі Інтернет, з носіями мови. Де в ході обговоренні та дискусій, відбуватиметься швидкий розвиток комунікативних функцій мови і цілому інформаційної культури студентів. Це слугує покращенню слухових навичків, навичків говоріння, що є одними з найважливіших критеріїв рівня мови.

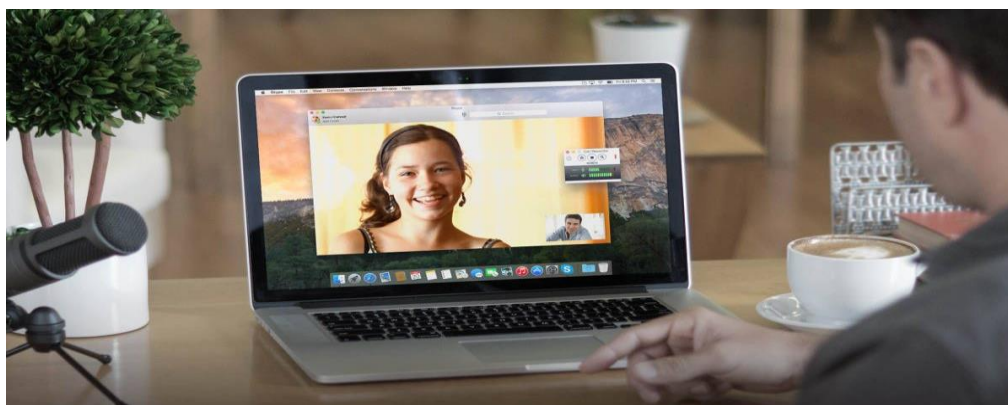

Рис.2.1

Якщо використання онлайн зв'язку або з'єднання з носієм мови неможливо, тоді можна розглянути інший вид діяльності. Це імітаційні ігри, що є мультимедійними вправами, метою яких є вдосконалення фонетичних навичок говоріння на рівні реплік, тобто імітація кожної репліки діалогу-зразка в паузах після них. Така вправа передбачає самоконтроль студентом,

тобто співставлення студентом свого власного мовлення із еталоном, представленим аудіо чи відео зразком. [9; с. 252].

Використання методу ігрових імітаційних вправ дає можливість вчителю у доступній формі продемонструвати навчальний матеріал, залучити учнів до його обробки та здійснити контроль. Метою таких вправ, є розвиток умінь та формування навичок у англійському діалогічному мовленні шляхом залучення учнів до імітації спілкування за допомогою прийомів кооперативного навчання та, саме для навчання англійського діалогічного мовлення молодших школярів, використання імітаційних мультимедійних моделей як засобу навчання.

Рис.2.2

Інший прийом – це метод рольової гри, яка виступає як своєрідний навчальний прийом, при якому учень повинен вільно говорити в межах заданої теми, виступаючи в ролі одного з учасників іншомовного спілкування. Таким чином, рольову гру можна визначити як ситуативно-керовану форму організації навчальної діяльності учнів на уроках іноземної мови, що спрямована на відтворення та засвоєння суспільного досвіду, у якому складається й удосконалюється поведінка людини, і має на меті формування, розвиток та удосконалення мовленнєвих навичок і вмінь в умовних ситуаціях, максимально наближених до умов реального

спілкування. В них учні включаються у змодельовану ситуацію, що вимагає від них прийняття рішення на основі аналізу цієї ситуації. Рольова гра передбачає розподіл ролей між учнями та розігрування ситуації спілкування згідно із заданою темою і ролями учнів. Обов'язковим елементом рольової гри є розв'язання проблемної ситуації. Пошук розв'язання поставленого завдання зумовлює природність спілкування. Запропонована проблема та необхідність її розв'язання сприяють розвитку образного мислення школярів. Рольові ігри будуються на принципах колективної роботи школярів, практичної корисності, змагання, максимальної зайнятості кожного учня та необмеженої перспективи творчої діяльності у рамках кожної рольової гри.

Таблиця 2.1

Основні цілі рольової гри:	Формування комунікативних навичок
	Формування, розвиток та удосконалення мовленнєвих навичок і вмінь в умовних ситуаціях
	Запам'ятовування мовного матеріалу
	Розв'язання проблемної ситуації, для сприяння розвитку образного мислення учнів

До комунікативних умінь, що формуються під час рольової гри, відносять такі:

- вміння непередготовленого (спонтанного), емоційно забарвленого діалогічного мовлення;
- вміння спілкуватися один з одним;
- вміння розпочати, підтримувати бесіду/ розмову;
- вміння перервати співрозмовника;

- вміння погодитися/ не погодитися із думкою співрозмовника/ співрозмовників;
- вміння ставити уточнюючі запитання;
- здатність до пошуку відповідей на поставлені запитання;
- вибирати мовні та мовленнєві засоби згідно ситуації;
- наводити та обстоювати свою точку зору;
- вміння цілеспрямовано слухати співрозмовника;
- передбачати конфлікт і знаходити шляхи його усунення;
- змінювати тактику вербальної поведінки;
- володіти стратегіями і тактиками спілкування (доцільно використовувати мовленнєві й етикетні форми; знати формули звернення; уміти висловлювати подяку, прохання, згоду, незгоду, заперечення тощо).

У науковій літературі виділяють такі види рольової гри: імітаційні, творчі, ігри-змагання. В залежності від складності мовленнєвого завдання, що пропонується для виконання рольової гри та її тривалості, розрізняють такі рольові ігри: керовані/контрольовані (controlled role-play), в яких учасники використовують готові запропоновані репліки; напівкеровані/контрольовані (semi-controlled role-play) – учні отримують опис сюжету рольової гри і своїх ролей; вільні/некеровані (free roleplay) – учням пропонується лише тема рольової гри і розподіл ролей, а також епізодичні (small-scale role-play)– розігрується лише окремий епізод рольової гри.

У структуру комунікативної рольової гри як навчального прийому входять такі основні компоненти:

1. тема, що визначає зміст мовленнєвої взаємодії;
2. ситуація як сукупність конкретних умов мовленнєвого спілкування;

3. сюжет (зміст) – проміжок дійсності, що умовно сприймається у грі;
4. ролі, що розподіляються між учасниками рольової гри;
5. ігрові дії як засіб реалізації цих ролей;
6. завдання (настанова) розіграти ситуацію, що моделюється з позиції визначеної ролі та рольових взаємовідносин із партнером;
7. реальні стосунки між гравцями;
8. ігрове використання предметів, тобто заміщення реальних речей ігровими, умовними. [46; с. 7].

З методичної точки зору рольова гра – це цілісний цикл керованої взаємодії між учителем та учнями, який складається із чотирьох етапів (підготовчий (у класі та вдома), пояснення, проведення рольова гра (власне гра), заключний (контроль, аналіз та узагальнення). Розглянемо ці етапи детальніше.

1. Етап підготовки до рольової гри передбачає підготовку як з боку вчителя, так і з боку самих учнів. Підготовчий етап може відбуватися у два підетапи: у класі та підготовка учнів до участі в рольової гри вдома. На етапі підготовки вчитель продумує об'єкти контролю і критерії оцінювання дій учнів. Основні критерії оцінювання ігрових та мовленнєвих дій учнів ті ж самі, що й у навчанні діалогічного мовлення. Важливим моментом у підготовці рольової гри є розробка та визначення правил гри з подальшим їх поясненням учням і вимогою дотримуватися їх.

2. Етап пояснення (його можна вважати факультативним, адже він може входити до попереднього). Цей етап відбувається безпосередньо перед початком розігрування рольової гри. На цьому етапі проходить введення, орієнтація учасників на гру.

3. Етап проведення гри – це власне перебіг рольової гри. Залежно від цілей, кількості учнів та рівня їх мовної підготовки рольова гра проводиться

в парах, підгрупах із декількох учнів та колективно (вся група грає в одну гру).

4. Етап контролю аналізу й узагальнення. Необхідний елемент у проведенні рольової гри. Він може проводитися зразу після її завершення або проводитися на наступних уроках, що залежить від складності рольової гри. Учитель разом із учнями аналізують помилки, вказують можливі варіанти виправлення, проводять узагальнення, обмінюються думками. Весь час, що призначається на рольову гру, відводиться мовленнєвій практиці, при цьому не тільки учень, що говорить, але й учень, що слухає, максимально активні, оскільки останній повинен зрозуміти й запам'ятати репліку партнера, співвіднести її з ситуацією, визначити, наскільки вона релевантна ситуації та завданням спілкування, і відповідно, правильно відреагувати на репліку співрозмовника. [34; с. 18].

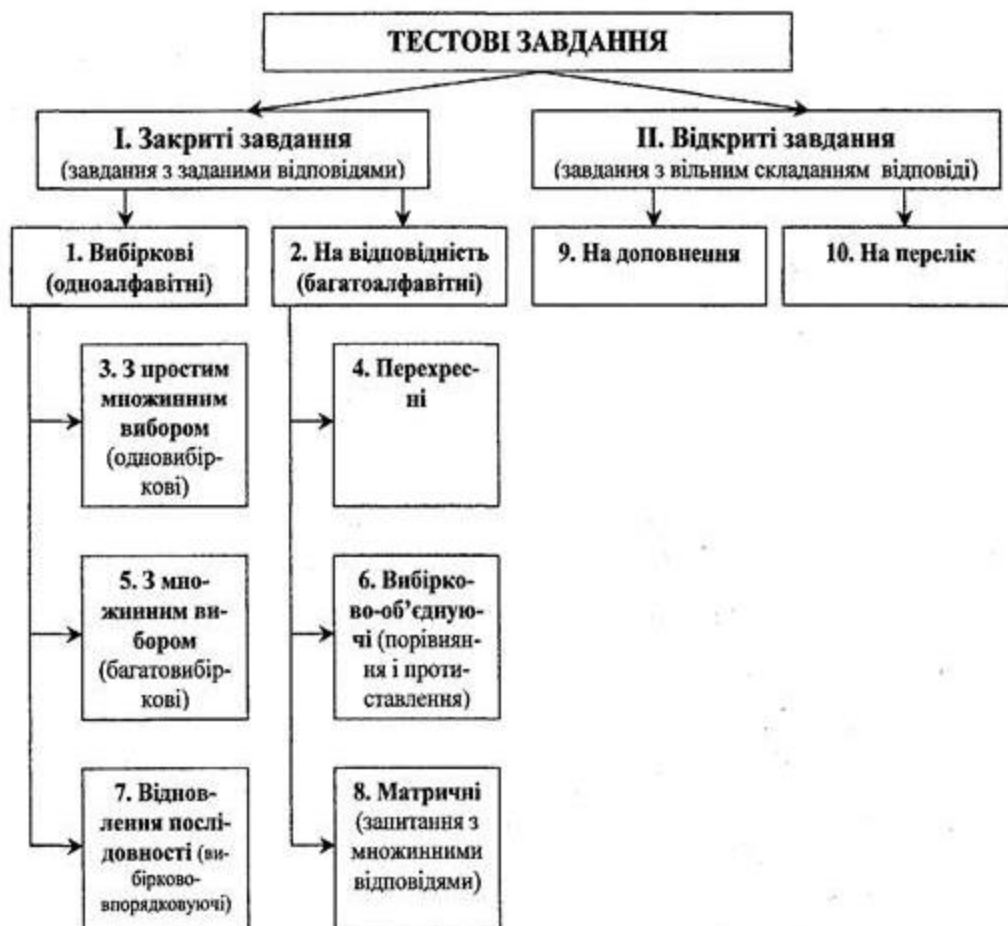

Рис.2.3

Ще одним видом можуть слугувати навчальні тестові завдання. Це вправи, які організовані у вигляді тестів множинного та альтернативного вибору. Щодо організації зворотного зв'язку, то вони реагують на відповіді студента, повідомляючи про правильність чи неправильність його вибору при їх виконанні. Навчальні тестові завдання множинного вибору супроводжуються аудіоключем вільного доступу. Після їх виконання студент

отримує оцінку, що передбачає й інструкції щодо подальшої роботи. За таких умов навчальні тестові завдання – це є одночасно і навчальна вправа, і засіб контролю, а також засіб дистанційного керування самостійною роботою студента.

Таблиця 2.2

Згідно автора Ю.І.Пассова - вправи мають відповідати таким вимогам:

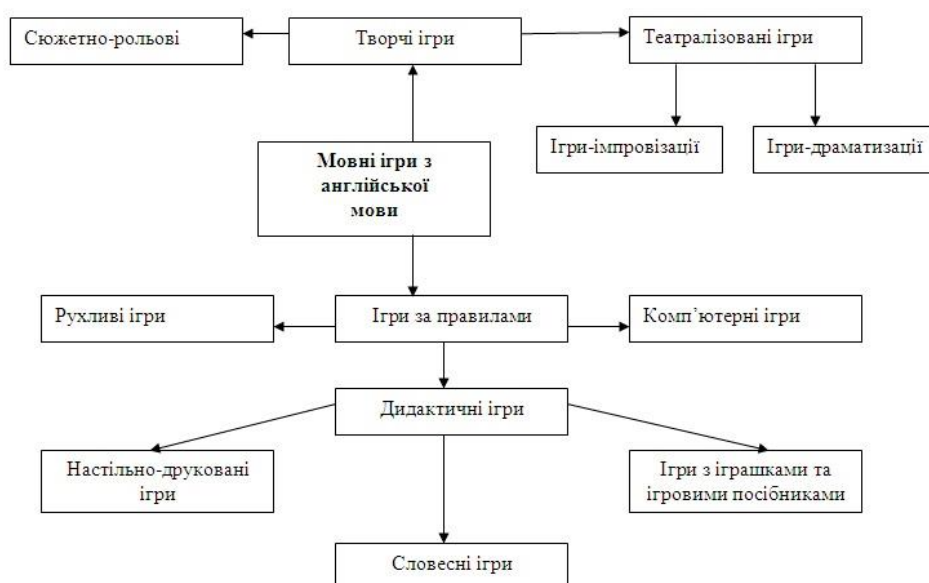
- наявність мовленнєвого завдання; ситуативність вправи; імітація спілкування; врахування граматичних, фонетичних та лексичних особливостей мови; тематична, логічна, змістова пов'язаність вправ; наявність визначених мовленнєвих засобів та вказівок до дій з матеріалом;

- вимоги до вправ для розвитку мовленнєвих умінь: мовленнєва вправа – передусім мовленнєво-мисленнєве завдання, що забезпечує природну ситуацію спілкування, максимальну скомбінованість мовленнєвого матеріалу, вмотивовану ініціативність того, хто говорить.

Варто відзначити так вимоги до вправ для інтерактивного навчання англійського діалогічного мовлення молодших школярів:

- вправи мають базуватися на мовленнєвих ситуаціях спілкування на основі комп'ютерних програм;
- вправи для інтерактивного навчання діалогічного мовлення мають включати ігрові компоненти;
- вправи для інтерактивного навчання діалогічного мовлення мають стимулювати всіх учнів до продуктивної роботи на уроці;
- основою для вправ мають бути визначені нами інтерактивні методи, засоби і форми навчання;
- вправи мають розміщуватися у чітко визначеній послідовності від простішої до складнішої з урахуванням етапів інтерактивного навчання англійського діалогічного мовлення. [41; с. 3].

Таблиця 2.3

2.2. Типологія комп'ютерних комунікативних ігор в процесі формування і розвитку діалогічного мовлення.

Викладачі та студенти, які вивчають англійську мову, на цьому етапі технологічного розвитку суспільства доступно багато різноманітних навчальних програм.

Програми навчання на базі комп'ютерів мають багато переваг перед традиційними методами навчання: вони дозволяють тренувати різні види мовленнєвої діяльності та поєднувати їх у різних комбінаціях; допомогти пізнати мовні явища; створювати комунікативні ситуації; автоматизувати мовленнєві дії; забезпечити можливість обліку провідної представницької системи; реалізувати індивідуальний підхід; сприяти активізації самостійної роботи студентів.

Проаналізуємо деякі з них.

а) Вивчення лексики.

Вводячи та практикуючи тематичну лексику, наприклад, шопінг, їжу, одяг тощо, ви можете використовувати на святах комп'ютерні програми Duolingo, LingQ, англійська мова, LinguaLeo, English Gold та інші. Етапи роботи з комп'ютерними програмами такі: демонстрація, фіксація, контроль.

Використовуючи комп'ютерну програму «Англійська мова у відпустки» як приклад, розглянемо ці кроки.

На I-му етапі - введення лексики, наприклад, по темі «Weather». Використовуючи демонстраційний комп'ютер, учитель вибирає автоматичний режим: на екрані з'являються картинки, що зображують природні явища: сніг-snow, злива-shower, гроза-thunderstorm, похмуро-humidity, паморозь-drizzle, ясно-clear, сонячно-sunny, холодно-cold, хмарно-cloudy, град-hail і інші. Потім впливають фрази:

- What a beautiful day! - Який гарний день!
- What awful weather! - Яка жахлива погода!
- Is it usually as hot as this? - Тут завжди так спекотно?
- What's the forecast for tomorrow? - Який прогноз погоди на завтра?
- It's windy! - Дує вітер!
- It's raining. - Йде дощ.

Учні дивляться і слухають. Час роботи - приблизно 1 хвилина.

На II-му етапі ведеться робота щодо вдосконалення вимови та закріплення словникового запасу. Вчитель або учень перемикає програму з автоматичної на звичайну, вказує бажане слово або фразу. Учні повторюють за диктором хором. Якщо в класі є декілька комп'ютерів, учні працюють індивідуально або в парах, використовуючи навушники та мікрофон. Години роботи - приблизно 5 - 10 хвилин, залежно від кількості слів на тему.

На III-му етапі здійснюється контроль вивченої лексики. Учні вибирають завдання, що містять різну кількість запитань за темою: 10, 20, 30. Наприкінці контрольного тесту на екрані з'являється таблиця результатів у відсотках. Мій вчитель, який заохочує кожного учня, прагне до кращих результатів.

Якщо в класі є лише один комп'ютер, він використовується як демонстраційний прийом для введення та фронтального завантаження словникового запасу. Тематичною лексикою можна керувати індивідуально за допомогою роздаткових матеріалів - карток. Завдання на картках може бути аналогічним завданням комп'ютерної програми, наприклад

- Вкажіть правильний варіант перекладу: дощ - tennis, shower, snow, umbrella, thunderstorm, boxing, rain, lamp

- Яке з написаних слів є зайвим за змістом: winter, February, hot, December, November, January і т. ін.

Комп'ютерна програма «English on holidays» охоплює лексичний матеріал по темі «Місто» і дозволяє контролювати лексику відразу по всіх розділах теми. У цьому випадку пропонується більша кількість питань: 60, 90, 120.

б) Відпрацьовування вимови.

Багато навчальних програм передбачають режим роботи з мікрофоном. Після прослуховування слова чи фрази учень повторює за диктором і на екрані з'являється графічне зображення звуку диктора й учня, при порівнянні яких видно всі недоліки. Учень прагне домогтися графічного зображення вимовленого звуку максимально наближеного до зразка.

в) Навчання діалогічного мовлення.

Приклад роботи з діалогами комп'ютерної програми «Triple play plus in English». З декількох запропонованих діалогів, вибирається один, наприклад «У кафе». На екрані з'являються кілька малюнків - сцен діалогу.

I - етап - знайомство з діалогом.

- Good morning!
- Good morning!
- What would you like?
- I'd like some coffee, please.
- Do you want milk in your coffee?
- Yes, please.
- Hey, this coffee is too cold.
- I'm sorry.
- Here is some hot coffee.

- Thank you.
- How is it now?
- It's just right.
- Would you like some more coffee?
- No, thanks.
- How much is it?
- Ninety - five cents, please.
- Thank you. Have a nice day.
- Good bye.

II - етап - розучування діалогу.

Учні у класі працюють малими групами. Вони повторюють за диктором фрази, тут же може бути використаний режим роботи з мікрофоном. Молодші школярі можуть виконувати вправи на складання даних речень із групи слів, наприклад: like, what, you, wood, your, you, would. Учень наводить стрілку на потрібне слово, клацає мишкою, щоб скласти речення What would you like? і т.д. Кількість вірних речень з'являється на екрані. Таким чином, учні в ігровій формі освоюють правопис і розучують діалог.

III - етап - інсценування діалогу.

Учні відтворюють діалог спочатку за допомогою малюнків, потім інсценують його самостійно.

Останній етап - це контроль діалогічної мови після вивчення всіх 12-ти діалогів. Учні вибирають картку з завданням (учитель сам готує картки з описом ситуації) і складають свій діалог.

г) Опрацювання граматичних явищ.

Усі навчальні комп'ютерні програми включають можливість відпрацювання граматичних структур. У програмі «Bridge to English» 20 уроків, і в кожному уроці відпрацьовуються свої граматичні явища: типи речень (стверджувальні, питальні, заперечні), ступені порівняння прикметників, прийменники, займенники some, any, структури there is / there are тощо. Усі завдання одного уроку спрямовані на відпрацювання визначеного граматичного явища.

Програма «Anglomanіасу» містить короткі уроки по граматиці з прикладами і малюнками-ілюстраціями, різноманітні інтерактивні вправи, що допомагають учням закріпити поданий матеріал, анімовані тести, які допоможуть проконтролювати засвоєння граматичного явища. На додаток в кожній темі є розділ для вчителів, де можна знайти і роздрукувати флеш-картки, робочі листки з вправами і іграми, які допомагають вчити, практикувати і перевіряти засвоєння матеріалу, повернутися до нього через деякий час, навіть офф-лайн режимі.

д) Аудіювання і говоріння.

У "DuoLingo", серед іншого, є завдання на аудіювання та говоріння, коли учні повинні вимовляти текст, щоб система розпізнавала те, що вони сказали. Також вчителі можуть вивчати заняття, додавати туди учнів, просити їх не відставати та відстежувати, скільки вправ виконано.

Програма «Англійське золото» містить 144 мікро діалоги, кожен з яких відповідає певній граматичній структурі. Наприклад, Present Simple використовується в багатьох діалогах. Прослухавши діалог, учні відтворюють його на основі малюнка, потім самостійно. Складання граматичних тестів за допомогою цієї комп'ютерної програми допомагає студентам краще засвоїти граматичний матеріал.

Дидактичні завдання ігор та вправ покликані навчити учнів вести діалог, самостійні розповіді про предмети, явища в природі та суспільному житті. За К. Крутою існують різні методи розвитку діалогічного мовлення:

1. Розмова - один з основних методів. Це організована цілеспрямована розмова вчителя з дітьми на певну тему, яка складається із запитань та відповідей. Бесіди поділяються на відкривальні, супроводжуючі, заключні.

2. Дидактичні ігри - для ігор молодшого дошкільного віку, таких як «Нова лялька», «В гостях у ведмедика», «В гостях у казки», «Три ведмеді» тощо.

3. Бесіда з дітьми - тема розмов повинна ґрунтуватися на їх досвіді, знаннях та уявленнях про навколишнє життя, про природні явища.

4. Ігри - драматизація та драматизація - для драматизації використовуються казки з чітким динамічним сюжетом, повтори, діалоги («Колобок», «Ріпка», «Рукавичка», «Кіт і півник» тощо).

5. Тематичні ігри мовленнєвої ситуації - «Зустріч з друзями», «Знайомство», «У лікарні», «Розмова по телефону», «Сім'я» та ін. Щоб активувати дітей у класі, слід використовувати різні викладання методи. Серед них уявний діалог між студентами та літературним героєм.

6. «Кумулятивні казки» - ланцюжок питань і відповідей, витриманих у межах одного логічного ряду. Такі твори співзвучні з характером мислення дитини, така забава вчить дітей чітко ставити питання та вести діалог один з одним без допомоги дорослих.

7. Комунікативні ситуації. Щоб навчити дітей діалогічному мовленню, слід використовувати ігрові мовленнєві ситуації, побудовані на діалозі. Це можуть бути невеликі драми: «Знайомство», «У лікарні», «У магазині», «У поштовому відділенні», «У зоопарку», «Розмова по телефону», «Зустріч з друзями» тощо.

8. Схеми-моделі - один з основних факторів розвитку творчого мислення та вербальної комунікації. Використовуючи моделі схем, потрібно поставити питання, щоб вони заохочували інтелектуальну діяльність.

9. Кросворди - це завдання, яке складається з написання літер в перехресних лініях клітинок, щоб утворилося поняття про те, що слово є елементом мовлення.

Як засіб підвищення рівня розвитку діалогічного мовлення, можна обрати дидактичні ігри та вправи, особливо з огляду на їх доступність, динамічність, образність та емоційність. Ігри діалогічного змісту сприяють активізації емоційно-образних процесів. Такі ігри виховують уміння слухати та чути запитання вчителя, питання та відповіді дітей, вміння зосереджуватись на змісті розмови, доповнювати сказане, висловлювати судження. Вибір та використання ігор та вправ з різними формами та видами діалогічного мовлення передбачають широке використання власного мовлення дітей як для задоволення потреб у спілкуванні, так і для вдосконалення його на уроці, у повсякденних життєвих ситуаціях. [20; с. 130].

Слід зазначити, що в процесі навчання нас цікавлять не будь-які ситуації реальності, а лише ті, що спонукають до мовлення. Такі ситуації називаються мовленнєвими або комунікативними. Вони завжди містять стимул до мовлення. У реальному процесі спілкування комунікативні ситуації виникають, як правило, самі по собі. Це так звані природні ситуації. Чи можна їх використовувати в процесі викладання іноземної мови? Звичайно, це можливо, але їх кількість, на жаль, дуже обмежена. Тому автори підручників та викладачі спеціально створюють комунікативні ситуації, імітуючи природні. Спеціально створені (або штучні) комунікативні ситуації вимагають певної деталізації зовнішніх обставин та умов, в яких відбувається діалогічне спілкування, наявність словесного стимулу, визначення ролей, в яких діють комуніканти, взаємозв'язок між ними тощо.

Залежно від провідної комунікативної функції розрізняють функціональні типи діалогів. Результати досліджень, проведених на автентичних навчальних матеріалах англійською мовою, показали, що найчастіше зустрічаються чотири основні типи діалогів: діалог-допит, діалог-домовленість, діалог-обмін враженнями/думками, діалог-дискусія.

Діалог допиту може бути одностороннім або двостороннім. У першому випадку ініціатива вимагати інформацію належить лише одному партнеру, у другому - кожному з них. Двосторонній діалог-розслідування розвиває ініціативу обох партнерів, характерну для природного спілкування.

Однією з важливих навичок, яких студенти повинні засвоїти з першого року викладання іноземної мови, є вміння вести діалог-домовленість. Діалог-домовленість використовується тоді, коли співрозмовники приймають рішення про плани та наміри; це найбільш можливо для студентів. Після засвоєння діалогу-угоди викладається змішаний тип діалогу: розпитування-домовленості.

Наступним найскладнішим є діалог-обмін враженнями думками, мета яких - висловити своє бачення предмета, події, явища, коли співрозмовники висловлюють свою думку, наводять аргументи на доказ, погоджуються з точкою зору партнер або спростувати його. При цьому ініціатива ведення бесіди є двосторонньою.

Найскладніше в освоєнні - це діалог-обговорення/дискусія, коли співрозмовники намагаються опрацювати якість рішення, дійти певних висновків, переконати одне одного в чомусь.

Особливий функціональний тип діалогу - це діалог етикетного характеру. Комунікативна мета таких діалогів - здійснити певну соціальну дію (привітатися та відповісти на привітання, попрощатися, представити себе, познайомитись, подякувати, вибачитися, привітати з визначними

подіями, святами тощо), передбаченими етикет певної мовленнєвої спільноти.

Таблиця 2.4.

2.3. Організація, аналіз та проведення дослідження

Констатувальний експеримент проводився за такими етапами: підготовчий та узагальнюючий

Було взято до уваги дві групи учнів початкової школи. Процедурою експерименту передбачалось, що у навчальному процесі в експериментальній групі будуть використані запропоновані види діяльності з використанням інформаційно-комунікативних технологій. А в контрольній групі будуть переважати традиційні методи навчання учнів.

В експерименті брали участь 27 учнів. В експериментальній групі налічувалось 15 учнів, а в контрольній – 13 учнів.

До початку експерименту, учні обох підгруп мали приблизно однаковий рівень знань та успішності з англійської мови. Перед початком експерименту, я провела анкетування, в цілях якого хотіла визначити ставлення учнів 5-А класу «Загальноосвітньої школи 1-3 ступенів №32 Вінницької міської ради» до вивчення англійської мови, як шкільного предмету.

Здійснивши розрахунки анкетування, можна стверджувати, що учням 5-А класу подобається вивчення англійської мови, проте 55% учнів бажали б урізноманітнення їх уроків. Також, 90% учнів мають бажання вільно розмовляти англійською мовою, і майже у 60% учнів присутній страх розмовляти, або бути незрозумілим в оточенні друзів чи носіїв мови.

Таблиця 2.5

Обробка результатів анкетування

№ питання	Варіант відповідей	Кількість голосів
1. Для яких цілей тобі важливе	1. Мені подобається предмет в цілому	8
	2. Для спілкування з моїми однокласниками	3
	3. Мені імпонує вчитель	2

вивчення англійської мови?	4. Для розуміння текстів, фільмів, пісень оригінальною мовою. 5. Для спілкування та листування з друзями за кордоном.	9 5
2. Чи цікаво тобі на уроках англійської мови?	1.Так, обожнюю 2.Цікаво 3.Не зовсім 4.Взагалі не цікаво 5.Мені байдуже	6 8 5 3 5
3. Ти любиш вивчати англійську в ігровій формі?	1.Так 2.Ні	21 6
4. Що тобі імponує на уроках англійської мови?	1.Саме спілкування з однолітками 2.Вправи та їх перевірка 3.Читання текстів 4.Ігри 5.Вивчати вірші, пісні	5 6 1 12 3
5.Чи бажаєш ти вільно розмовляти англійською мовою?	1.Так 2.Ні	22 5
6. Чи є потреба у вивченні англійської мови у школі?	1.Так 2.Ні	25 2
7.Чи є у тебе страх коли спілкуєшся англійською мовою з товаришами ?	1.Так 2.Ні	22 5

Враховуючи результати анкетування учнів 5-А класу, можна дослідити також мотиви, які спонукають їх до вивчення англійської мови. Зважаючи на результати, найвагомим аргументом являється уроки в ігровій формі та спілкування для повсякденного життя.

Отже, після отримання результатів опитування, розпочався власне експеримент. Він проводився двох підгрупах одного 5-А класу. Перша підгрупа була експериментальною, а друга – контрольною. Отже, розглянемо етапи та результати успіхів навчання обох груп детальніше.

В експериментальній групі, головним завданням було підвищити рівень успішності та мотивації за допомогою інформаційно-комунікативних технологій на уроках англійської мови.

За допомогою мультимедійних засобів навчання проводилась перевірка домашнього завдання, пояснення нового матеріалу, створення діалогічної проблемної ситуації та актуалізація вивченого на різних етапах уроку, що значно полегшувало роботу як вчителю та було цікавішим виконувати поставлені завдання учням.

Для реалізації всіх цих задач у своїй педагогічній діяльності я використовувала наступні комп'ютерні програми: Microsoft Word, Microsoft Power Point, Windows Media Player, Cambridge Dictionary, Lingvo, Longman Dictionary of Contemporary English, Kahoot!, Graasp та інші).

Мультимедійні презентації використовувала при введенні та закріпленні лексичного, граматичного матеріалу, у якості опор при навчанні діалогічного мовлення. При введенні і відпрацьовуванні тематичної лексики, використовувала комп'ютерні програми “Duolingo”, “LingQ”, “English on holidays”, “LinguaLeo”, “English Gold” тощо. Етапи роботи з комп'ютерними програмами наступні: демонстрація, закріплення, контроль. Використання презентацій сприяло кращому засвоєнню навчального матеріалу, завдяки використанню анімації з'являються можливості виділення найбільш

значущих елементів за допомогою кольору, шрифту, додавання фотографій, схем, таблиць.

На уроках використання інформаційно-комунікативних технологій допомагало також у навчанні аудіювання. Були задіяні аудіо та відео матеріали для вдосконалення уміння аудіювання на основі аутентичних звукових текстів, пісень, кіно-епізодів. Учні відтворюють діалог спочатку за допомогою малюнків, схем, аудіо-зразків, потім інсценують його самостійно. При цьому намагаються якомога точніше бути схожими до вимови мовця. Наприклад, це було задіяно за допомогою програми «English Gold».

Під час навчання граматичних структур, використовувались різні програми. Наприклад, «Bridge to English» 20 уроків, і в кожному уроці відпрацьовувались свої граматичні явища: типи речень (стверджувальні, питальні, негативні), ступені порівняння прикметників, прийменники, займенники *some, any*, структури *there is / there are* тощо. Усі завдання одного уроку були спрямовані на відпрацьовування визначеного граматичного явища. Також за допомогою програми «Anglomaniasu», яка містить короткі уроки по граматиці з прикладами і малюнками-ілюстраціями, різноманітні інтерактивні вправи, допомагали учням закріпити поданий матеріал, та проконтролювати засвоєння граматичного явища.

На початку уроку, діти були налаштовані на іншомовне середовище, за допомогою невеличкої бесіди, перевірили домашнє завдання та були задіяні у фонетичній розминці у вигляді пісні, де не можна було не помітити, що учням подобається така діяльність. Далі за допомогою ігрової діяльності, діти практикували уже вивчений матеріал на попередніх уроках. На наступних уроках, у них все більше зростав інтерес та мотивації до гри, роботи в групах та по парам. Завдяки цьому значно покращилася комунікативна поведінка, стосунки між учнями та з'явилося відчуття відповідальності за результат колективу. Учні дедалі більше підтримували та

допомагали один одному. Для закріплення знань, після пояснення нового лексичного та граматичного матеріалу, застосовувались комп'ютерні тренувальні ігри, в тому числі і рольові. В ході них, учні намагалися самостійно вирішувати проблеми, шукати шляхи вирішення як колективно так і самостійно, а також старалися застосовувати якомога більше спілкування англійською мовою. Безумовно, збільшилась тривалість діалогів, покращилась вимова та інтонація. Учні були задоволені, що свідчило їх піднесення після кожного виду діяльності. Наприклад, за допомогою програми «Triple play plus in English», молодші школярі можуть виконувати вправи на складання різноманітних речень із групи слів, наприклад: like, what, you, wood, your, you, would. Учень наводить стрілку на потрібне слово, клацає мишкою, щоб скласти речення What would you like? і т.д. Кількість вірних речень з'являється на екрані. Таким чином, учні в ігровій формі освоюють правопис і розучують діалог, по вибраній конкретній темі.

В той час, в другій – контрольній групі, був помітний трішки нижчий рівень позитивних емоцій та вражень від уроків та навчальної діяльності в цілому. Вони засвоювали матеріал виключно за допомогою вправ та завдань з підручника, вони швидко втомлювались та були розсіяні, а інколи навіть було нудно виконувати ту чи іншу вправу. Відмічалась пасивність, атмосфера на уроці була не сприятливою. Також, важливо помітити, що рівень засвоєння нових лексичних одиниць та граматичного матеріалу був нижчим порівняно з експериментальною групою. Про це свідчить тестування, яке було проведено наприкінці уроку.

Таблиця 2.6.

Результати тестування засвоєння мовного матеріалу в кінці уроку.

Групи	Кількість допущених помилок	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Експ.	К-сть	5	3	2	0	0	1	1	0	1	1

	учнів -14 %										
Контр.	К-сть учнів – 13 %	2	0	0	2	2	0	2	1	0	3

Отже, за результатами експериментального дослідження було показано ефективність та переваги застосування ігрових форм навчання на уроках англійської мови.

Приєднуючись до вітчизняного вченого та методиста С. В Роман у процесі формування англійського діалогічного мовлення учнів початкових класів використовувалась така методична модель навчального завдання уроку:

1. Постановка завдання, стимулювання потреби та інтересу. (Наприклад, зацікавлення учнів перспективою спілкування з носіями англійської мови, що мають незабаром відвідати їх (британськими або американськими ровесниками, їхніми вчителями, туристами).

2. Підготовка учнів дослухання фонограми автентичного діалогузразка. Зняття лексичних та фонетичних труднощів.

3.Первинне аудіювання фонограми автентичного діалогу з використанням графічної опори.

4. Контроль розуміння змісту діалогу у формі гри в перекладача.

5. Фонетичне опрацювання діалогу: позначення наголошених слів легеньким постукуванням по парті або плесканням у долоні, відтворення за вчителем ритмізованих рухів, що позначають ритмічну організацію реплік.

6. Відтворення учнями тексту діалогу хором за схемою:

7. а) учитель спонукає, а учні –відповідають;

8. б) учні спонукають, а вчитель –відповідає.

9. Модифікація діалогу-зразка з опорою на динамічні таблиці і відповідну наочність, наприклад, плакат діалогу-зразка.

10.Конкурс на краще розігрування трансформованого діалогу.

11. Взаємодія учнів у запропонованій рольовій грі за змістом автентичного діалогу.

12.Підбивання підсумків.

Під час експериментального дослідження було помітно, що в процесі англомовного спілкування основна увага приділяється змісту, тоді як мовний зміст діалогу залишається незавершеним. Студенти часто не враховують граматичних явищ англійської мови, коли намагаються розмовляти англійською мовою. Для них важливо висловити власну думку, а граматичні правила відходять на другий план. Спроба зосередити увагу на змісті призводить до ослаблення контролю з боку договірної сторони діалогу, призводить до помилок у мовленні. Якщо увага зосереджена на мовній формі, це спричиняє помилки у реалізації семантичної програми, впливає на повноту, послідовність та комунікативну спрямованість думок.

Вихід із цієї ситуації ми бачимо в інтенсивному розвитку мовлення за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Було встановлено, що цей процес спрямований на розвиток автоматизму, використання мовних структур повинно сприяти усуненню свідомого оперативного контролю над розвитком мовної програми. Однак слід зазначити, що вдосконалення мовних навичок неможливо без спеціальної вправи, яка стимулює та визначає комунікативну активність під час спілкування англійською мовою.

Тому вправи на формування діалогічних мовленнєвих навичок повинні бути спрямовані не тільки на оволодіння лексико-граматичним матеріалом, а

й на реалізацію мовленнєво-пізнавальних завдань. Навчання з діалогічного мовлення нами проводилось у три етапи, розміщувались 3 групи вправ:

1) на першому етапі проводилися вправи на формування вмінь будувати елементарні структури на основі чітко визначених мікро ситуацій, в яких бере участь кілька учасників;

2) на другому етапі проводилися вправи на формування вмінь будувати мовленнєві структури другого рівня (середнього), в яких розігруються кілька ігрових епізодів, пов'язаних між собою логікою розвитку ігрової дії, тобто , тут ми маємо справу зі збільшенням "обсягу" вираження свободи ситуацій;

3) на третьому етапі ми використовували вправи на формування вмінь будувати мовленнєві структури третього рівня (сюжетна лінія), які відображають вільну чи «складну» макро ситуацію.

Метою вправ І групи було навчити учнів поєднувати діалогічну єдність, яку вони засвоїли, у мікродіалог. До цієї групи ми включили сприйнятливо-продуктивні комунікативні вправи, які дозволяють використовувати штучно створені словесні опори. Ми виділили три основні типи таких опор:

- мікродіалог
- динамічна таблиця;
- структурно-мовленнєва мікродіалогічна схема;
- його функціональна схема.

Опори, представлені за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, допомогли студентам подолати труднощі, що виникають у процесі об'єднання діалогічної єдності. Вибір підтримки залежав від рівня підготовки учнів у класі в цілому та окремих пар учнів. Згадані опори використовувались лише при роботі в парі в полі. Поступово їх ліквідували.

(Запросіть свого закордонного гостя на день народження. Розкажіть йому / їй про свої уподобання, дізнайтеся, чим цікавиться ваш гість. Іноземець, у свою чергу, повинен знати дату свята та уподобання співрозмовника. Погодьтеся, де Ви підете. Використовуйте схему діалогу та креслення з варіантами наради.)

Метою вправ II групи було навчити учнів створювати власні діалоги різних функціональних типів. Вправи цієї групи сприймально продуктивні комунікативні.

У процесі виконання вправ II групи ми використовували лише природні опори - ілюстрації місць зустрічей, макетів міст / містечок, географічні карти, малюнки тощо.

Слід зазначити, що ми стикаємося з проблемою. Для деяких студентів із середнім та низьким рівнем сформованості діалогічного мовлення було досить складно сформулювати діалог без прикладу. На нашу думку, ці проблеми були викликані незнанням граматичних явищ англійської мови, а іноді й лексичних одиниць.

До вправ третьої групи ми включили вправи реальної мотивації. Зміст діалогічних зауважень та мовна форма створені самими учнями. Це тематичне поле - це діалогічна бесіда, яка відбулася в рамках однієї з комунікативних ситуацій, запропонованих учителем у рамках програмних тем усного мовлення, або ж бесіда є другорядною. Колективний спосіб ведення бесіди дозволив залучити учнів усього класу до мовленнєвої діяльності. (Сьогодні в нашій школі гості. Це студенти англійської мови. Ми відвідуємо засідання нашого дискусійного клубу. Питання: "Який найкращий спосіб провести вихідні?" Звичайно, у кожного з вас своя думка. Експрес Спробуйте переконати інших).

Отже, формування діалектичної компетентності учнів початкових класів є однією з першочергових та нагальних проблем у системі мовної

шкільної освіти, оскільки це допомагає учням розвивати вміння міркувати, порівнювати, аналізувати, узагальнювати, розвивати творче мислення, пам'ять тощо. та заохочувати студентів будувати власні висловлювання з англійської мови. Поліпшення діалогічної мовленнєвої діяльності молодших школярів на сучасному етапі пов'язане насамперед із зростанням соціальних потреб особистості у вільному користуванні мовою в різних комунікативних ситуаціях, тобто підвищення рівня розвитку діалогічного мовлення в учні початкових класів, вдосконалення їх інтонаційних навичок та розвиток зв'язного мовлення лише на уроках, а також у позакласному та повсякденному спілкуванні з родиною та друзями, що відіграє важливу роль у їхньому подальшому положенні. Ми бачимо перспективи подальших досліджень у розробці інтерактивних завдань та вправ з використанням інформаційно-комунікаційних технологій для дозвілля учнів початкових класів з метою формування англомовного діалогічного мовлення.

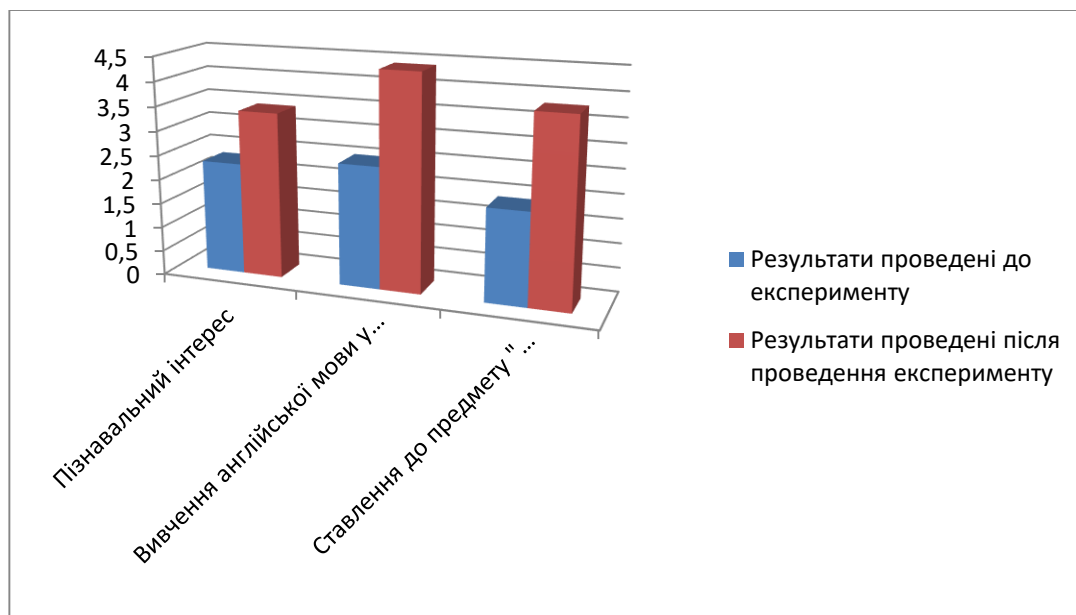

Рис.2.4

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

За допомогою інформаційно-комунікативних технологій можна широко представити навчальні матеріали.

Інформаційно-комунікативні технології у наш час дозволяють забезпечити зворотній зв'язок в процесі навчання.

Комп'ютерна наочність – один з головних засобів демонстрування та представлення матеріалу у молодших школярів. Інформаційно-комунікативні технології допомагають зробити навчання більш насиченим та ефективним за рахунок подання інформації за допомогою мультимедійних навчальних засобів.

Інформаційно-комунікативні технології, безумовно, полегшують роботу вчителю. Вони дозволяють зекономити час і максимально ефективно вирішувати рутинні справи.

Як показує практика, можна виділити декілька режимів застосування комп'ютера на уроках у початковій школі:

- демонстративний (показ певної інформації навчального матеріалу)
- індивідуальний (самостійна організація роботи учня)
- комбінований (поєднання і демонстративного і індивідуального видів роботи).

Інформаційно-комунікативні технології можна застосовувати на будь-якому етапі уроку у початковій школі. Наприклад під час перевірки домашньої роботи, перевірки поточних знань, вивчення, пояснення, закріплення або перевірки навчального матеріалу.

Гра відіграє значну роль у розвитку мовленнєвої діяльності в процесі вивчення іноземної мови. Це зокрема, навчальні ігри, за допомогою яких формуються нові знання та їх поглиблення, навички, а також розвиток професійних умінь особистості загалом

За допомогою мультимедійних програм учні мають можливість спостерігати подання знань у динаміці засвоювати автентичні зразки вербального спілкування. Мультимедійні засоби унаочнюють навчальний матеріалу, завдяки чому докорінно змінюють процес і динаміку засвоєння знань, а носієм повідомлень здають візуальні та слухові образи. Ігрові технології сприяють спілкуванню між студентами і до певної міри мотивуватимуть їхню пізнавальну діяльність.

Важливими методами навчання за допомогою інформаційно-комунікативних технологій є: комп'ютерна рольова гра, ігрові імітаційні вправи, комунікативні ситуації, навчальні тестові завдання.

Комп'ютерні навчальні програми мають багато переваг: вони сприяють тренуванню різних видів мовленнєвої діяльності і сполучити їх у різних комбінаціях; допомагають засвоїти мовні явища; створити комунікативні ситуації; автоматизувати мовні дії; забезпечити можливість обліку ведучої репрезентативної системи; реалізувати індивідуальний підхід; сприяють інтенсифікації самостійної роботи учнів.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Проведений аналіз науково-методичної та психолого-педагогічної літератури присвяченій проблемі визначення та вибору методів інтерактивного навчання за допомогою інформаційно-комунікативних технологій діалогічного іншомовного спілкування учнів початкових класів сприяв виділенню таких переваг застосування інформаційно-комунікативних технологій: підвищення мотивації, зацікавлене ставлення студентів до навчання, формування готовності до міжособистісної взаємодії до роботи в групі, розвиток навичок спілкування та комунікативних умінь учнів, активізація мислення і творчої діяльності, розвиток навичок вербального спілкування в процесі групової особистісної рефлексії підвищення відповідальності за результати роботи в групі.

Визначено, що використання інтерактивних методів навчання за допомогою інформаційно-комунікативних технологій для формування діалогічної компетенції учнів на початковому етапі вивчення іноземної мови не набули належного впровадження через недостатню розробленість теоретичних і методичних засад.

З'ясовано, що ефективність роботи над розвитком комунікативних умінь учнів середньої школи залежить від урахування вікових особливостей і закономірностей розвитку мовлення в різні періоди під час проведення. Під час констатувального експерименту було виявлено найбільш адекватні методи для формування діалогічної компетенції учнів на початковому етапі вивчення іноземної мови.

Виявлено сутність діалогічної компетенції та комунікативного підходу щодо застосування комунікативних форм, прийомів, методів у процесі навчання, спрямованого на досягнення мети спілкування іноземною мовою. Розглянуто особливості реалізації діалогічної компетентності

унчівпочаткових класів навчання іноземної мови на основі інформаційно-комунікативних технологій.

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій для формування іншомовної діалогічної компетентності учнів підтверджена під час проведення формувального експерименту в школі № 32 Вінницької міської ради. Інтерактивні форми навчання було застосовано на уроках англійської мови в 5-А класі. Використання інтерактивних методів навчання вплинуло на покращенні умінь і навичок діалогічного спілкування: уміння працювати в режимі діалогу, формулювати і відстоювати власну думку, збільшилися розміри діалогів, покращилися граматичні та смислові конструкції фраз, збільшився словниковий запас слів, підвищився рівень мотивації до вивчення іноземної мови.

Під час проведення інтерактивного уроку були залучені роботи учнів класу, що сприяло виробленню навичок роботи в колективі, взаємодії, дискусії. Перспективність розробки досліджуваної теми полягає у подальших наукових пошуках шляхів використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання діалогічного мовлення у вітчизняній та зарубіжній теорії і практиці.

PE3IOME

Nowadays, the methods of foreign language teaching tend to shift from a communicative approach to an interactive teaching.

Interactive technologies for teaching foreign languages at elementary school as an integrated system of educational processes are discussed in our diploma paper. They provide the most effective use of selected interactive models of means and forms of teaching foreign languages, taking into account the individual characteristics of pupils achieving the appropriate level of communicative competence in a foreign language.

Up to date, the use of information and communication technology in foreign language lessons in elementary classes plays an important role. It provides a new approach to the education of modern pupils, making the lesson more interactive and easy to remember. The boundaries between teacher and pupil have less meaning with interactive learning. The current education system needs to improve teaching methods in order to change trends and education.

The aim of our research: is to theoretically substantiate the use of information and communication technologies for the formation of foreign language competence in elementary school pupils.

Our research paper consists of two main parts. The first is devoted to the study of the theoretical basis of interactive methods of teaching. The second part presents the system of interactive methods for development of communicative competence at elementary school.

Key words: information and communication technology, integrated system, speech communication, interactive learning and methods, conversation, communicative competence, motivation, feedback.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Oscherkova T. Tech-Pack collection of up-to-date classroom techniques : Учеб. метод. пособие / Т. В. Ощепкова, М. М. Пролыгина, Д. А. Старкова. – М. : Дрофа, 2005. – 381.
2. Sokolova N.Iu How to strengthen student learning / Sokolova N.Iu // Педагогика. – 2001. – № 7. – р. 32-36.
3. Акимова С. С. Використання невербальних засобів спілкування на уроках англійської мови в початкових класах / С. С. Акимова, Т. В. Максатова // Таврійський вісник освіти. – 2015. – №1. – С. 187–188.
4. Ананьєва Л. В. Моделювання змісту навчання професійно-педагогічного діалогу та його реалізація на початковому ступені навчання у мовному вузі. – Іноземні мови. – 2000. – № 4.– С. 22 – 26.
5. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : навч. посібник / Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 344 с.
6. Биркун Л. В. Комунікативні методи та матеріали для викладання англійської мови: ознайомлювальна брошура для українських учителів англійської мови / Л. В. Биркун, В. В. Мошков. – Oxford University Press, 2008. – 49 с.
7. Ванжура Л. Як розвивати комунікативно-мовленнєві здібності учнів // Початкова освіта.-2006.-№12.-С.9-14
8. Василь Кремень. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті і формування інформаційного суспільства. // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах, 2006. - № 6 - С. 4
9. Вікова та педагогічна психологія: Навч. Посіб. / О.В.Скрипченко, Л.В. Волинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2011.-461 с.
10. Войтко С.А. Об использовании информационно-коммуникационных технологий на уроках английского языка // Интернет-журнал Фестиваль педагогических идей «Открытый урок», 2004 - 2005. <http://festival.1september.ru/articles/415914/>

11. Выготский Л. С. Психология развития человека / Л. С. Выготский. – М. : Смысл; Эксмо. – 2005. – 1136 с.
12. Городнича Л. В. Диференційоване навчання молодших школярів аудіювання англійського мовлення з використанням комп'ютера: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Городнича Лариса Віталіївна. – К., 2009. – 252 с.
13. Давыдов В.В. Виды обобщения в обучении / В.В. Давыдов – М., 2002, 323-324.
14. Данилова Л. Розвивати пізнавальну активність уч-нів / Данилова Л. // Рідна школа. – 2002. – № 6. – С. 18-20.
15. Заболотний О. Розвиток навчально-пізнаваль-ної активності учнів / Заболотний О. // Дивослово. – 2004. – № 12. – С. 27-29.
16. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт – 2003. – 273 с.
17. Калмикова Л.О. Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей шкільного віку, психолінгвістичний та лінгвометодичний аспекти: Навч. Посіб. /Л.О. Калмикова.- К:НАМЦВО, 2003-253 с.
18. Карп'юк О. Д. Особливості комунікативно орієнтованого навчання англійської мови у початковій школі за серією навчально-методичних комплектів для 2–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів: Метод. Посібник для вчителів. – К. : Навчальна книга, 2004. – 120 с.
19. Кириленко В.В. Особливості формування умінь спілкування англійською мовою у студентів засобами інформаційно-комунікаційних технологій / В.В. Кириленко, Н.М. Кириленко / Матеріали Всеукраїнської науковопрактичної інтернет-конференції викладачів і студентів «Мова, культура, освіта» / Гол. ред. Калетнік Г.М. – Вінниця : ВНАУ, 2018. – 19 квітня. – 256 с.; С. 112-119
20. Кириленко В.В. Розвиток іншомовної комунікативної компетенції в учнів у процесі вивчення тем з країнознавства англійськомовних країн /В.В.

- Кириленко // Компетентнісна парадигма розвитку мовної освіти у середній і вищій школах: сучасні виклики. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Чернігів, 2013. – С. 116-122
21. Колодязна В. В. Навчання діалогічного мовлення на уроках англійської мови за комунікативною методикою // Англійська мова та література. – 2004.– № 5.– С. 4 – 9.– № 6.– С. 5 – 11.
22. Колодязна В. В. Навчання діалогічного мовлення на уроках англійської мови за комунікативною методикою / В. В. Колодязна // Англійська мова та література. – 2004. – № 5. – С. 4–9. – № 6. – С. 5–11
23. Коммуникативно-ориентированный контроль и самоконтроль // Программы общеобразовательных учреждений, английский язык. Школа с углубленным изучением иностранных языков. 2 – 11 классы / Виктория Викторовна Сафонова. – М. : АСТ : Астрель : Хранитель, 2007. – 236 с.
24. Комунікативні методи та матеріали для викладання англійської мови (Communicative methods and materials) / Перекл. і адапт. Л. В. Биркун. – Oxford : Oxford University Press, 2008. – 49 с.
25. Коньшева А. В. Английский язык. Современные методы обучения / А. В. Коньшева. – Минск : ТетраСистемс, 2007. – С.38-103.
26. Коньшева А. В. Игровой метод в обучении иностранному языку / А. В. Коньшева. – СПб. : КАРО, Минск : Изд-во «Четыре четверти», 2006. – 192 с.
27. Коробейнікова Т. І. Мультимедійні вправи для навчання діалогічного мовлення на заняттях з англійської мови / Т. І. Коробейнікова // Педагогічний процес: теорія і практика – К., 2012. – Вип. 3.– С. 122–134.
28. Коробейнікова Т. І. Навчальна комп'ютерна програма «Switch on Your English» / Т. І. Коробейнікова // Електронні засоби навчання іноземних мов студентів: досвід розробки й апробації : [Колективна монографія] /

- [Бігич О. Б., Волошинова М. М., Мацнєва О. А. та інші] / Заг. і наук. ред. : Бігич О. Б. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2012. – С. 138–145.
29. Коробейнікова Т. І. Формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх учителів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій: дис. ...канд. пед. наук : 13.00.02 / Коробейнікова Тетяна Ігорівна. – К., 2013. – 276 с.
30. Кравець Н.П. Розвиток мовлення учнів в молодших класів на уроках англійської мови // Навч.метод. Посібник: - К.Л.С.К. 2009.-127с.
31. Кравченко І. М. Методичні рекомендації вчителю / І. М. Кравченко // Англійська мова в початковій школі – 2012. – № 10. – С. 5–7.
32. Львов М. Р. Риторика. Культура речи: [учеб. пособие для студентов гуманитарных факультетов вузов] / М. Р. Львов. — М. : ИЦ Академия, 2003. — 272 с.
33. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник. – 2-ге вид., випр. і переоб. / кол.авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
34. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підруч. [для студ. вищих навч. закл.] / [О. Б. Бігич, С. В. Гапонова, Г. А. Гринюк та ін.]. – [2-е вид.]. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
35. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підручник / Л.С.Панова, І.Ф.Андрійко, С.В.Тезікова та ін.. – К.: ВЦ „Академія”, 2010. – 328 с.
36. Навчальні програми з іноземних мов: для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов. 1–4 класи. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2012. – 96 с.
37. Навчальні програми. 4 клас: методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2016/2017 навчальному році з коментарем провідних фахівців. – Х. : Вид-во «Ранок», 2016. – 192 с.
38. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті // Освіта. – 2002. – № 26 (4984). – С. 2–4.

39. Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання/ С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 261 с.
40. Омеляненко Г.А. Інформаційно-навчальне середовище: дидактичний аспект.<http://intkonf.org/omelyanenko-ga-informatsiyno-navchalne-seredovischedidaktichniy-aspekt/> 5. Слобожанина Е. А.
41. Пассов Є. І. Комунікативний метод навчання іншомовному говорінню / Є. І. Пассов.. – М. : Просвіта, 2001. – 223 с.
42. Пелихата Е. Я. Навчання діалогічного мовлення // Дивослово. – 1995. – № 3. – С. 29–32.
43. Пелихата Е. Я. Навчання дітей діалогічного мовлення на ситуативній основі // Початкова школа. – 2001. – № 10. – С. 17–19.
44. Петрик О. М. Розвиток діалогічного мовлення молодших школярів // Початкова школа. – 2008. – № 7. – С. 8–11.
45. Пометун І. О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук. метод. посібник. / І.О.Пометун, Л.В.Пироженко. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
46. Притулик Н.В. Формування комунікативних умінь першокласників у процесі навчання грамоти // Рідні джерела. - 2002. - № 2. -С. 26-31.
47. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов. Іноземні мови 2–12 класи: лист № 1/116611 від 23.12.2004 р. / Міністерство освіти і науки України. – Навчальнопрактичне видання. – Ірпінь: ВТФ „Перун”, 2005. – 208 с.
48. Програма /рівень стандарту/ для учнів 2-12 класів середніх загальноосвітніх навчальних закладів. – К., 2004. – 30 с.
49. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: Навчальний посібник. – К. : Ленвіт, 2005. – 208 с.
50. Сиротинко Г. О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання / Г. О. Сиротинко. — Харків : Видавнича група «Основа», 2003. — 78 с.

51. Скляренко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь / Н. К. Скляренко // Іноземні мови. – 2009. – № 3. – С. 3–7.
52. Слобожанина Е. А. Мультимедийные презентации как средство освоения учениками информационно-коммуникативной компетенции. <http://www.wecomm.ru/structure/?idstructure=441>
53. Чекаль Г. С. Зворотний зв'язок як засіб управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів у комп'ютерних вправах з іноземних мов / Г. С. Чекаль, Т. І. Коваль // Іноземні мови. – 2005. – № 3. – С. 28–31.
54. Черниш В. В. Засоби формування іншомовної комунікативної компетенції у діалогічному мовленні / Валентина Василівна Черниш // Іноземні мов. – 2011. – № 3. – С. 15 – 22.
55. Черниш В. В. Контроль рівня сформованості компетенції у діалогічному мовленні / Валентина Василівна Черниш // Іноземні мови. – 2012. - №1. – С. 9 – 16.
56. Черниш В. В. Організація та проведення рольових ігор на уроках з іноземної мови / Валентина Василівна Черниш // Іноземні мови. – 2010. - № 4. – С. 7 – 15.
57. Шевченко С. І. Методика навчання англійської мови у початковій школі: [навчальний посібник]. – Ніжин: Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2010. – 155 с.
58. Шишкіна М. П. Тенденції розвитку та використання інформаційних технологій у контексті формування освітнього середовища / М. П. Шишкіна // Засоби і технології єдиного інформаційного освітнього простору: Зб.наук. праць / За ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука: Інститут засобів навчання АПН України. — К.: Атака, 2004. - С.81-88.
59. Шкваріна Т. М. Англійська мова для наймолодших : програма, методичні рекомендації, розробки занять / Т. М. Шкваріна. – Х. :

Видавнича група «Основа», 2005. – 176 с. – (Бібліотека журналу «Англійська мова та література»; вип. 12 (24).

60. Штіль С. Сприяння мовленнєвій і невербальній компетентності молодших школярів / С. Штіль // Шкільний світ. – 2010. – №7. – С. 55

ДОДАТКИ

Додаток А

Рольова гра «У магазині»

Учні отримують картки із зображенням різноманітних продуктів та їх цінами, а також завдання та ролі. Гра розрахована на парну роботу.

Завдання для учнів із високим рівнем володіння мовленнєвими вміннями та навичками:

Pupil A: You are a shop assistant. Help a customer to buy everything he wants and don't sell your goods for low price. B: You have a party tonight. Buy everything you need to cook the best dinner. You have £ 35.70

Завдання для учнів із низьким рівнем мовленнєвих умінь і навичок:

Pupil A: You are a shop assistant. Help a customer to buy everything he wants and don't sell your goods for low price.

Ігри-загадки

Приклад 1. "Відгадай тварину"

Учитель читає учням загадки, учні повинні їх відгадати.

1. It is a domestic animal. It likes fish. (*a cat*)

. It is a wild animal. It likes bananas. (*a monkey*)

. It is very big and grey. (*an elephant*)

. This animal likes grass. It is a domestic animal. It gives us milk. (*a cow*)

За кожну правильну відповідь команда отримує 1 бал.

Приклад 2. "Відгадай казкового героя"

Учитель: У мене є хороші друзі. Це особливі друзі. Вони прийшли до нас із казок. Ви їх теж знаєте, а ось чи зможете відгадати, про кого я розповідаю?

I have a friend. He is a small boy. He can read, write and count, but not well. He can run, jump and play. He cannot draw and he cannot swim. (*Незнайко*).have a friend. He is a big fat boy. He cannot read and write, but he can run, sing, dance and play. He can fly! (*Карлсон*)have a friend. He is not a boy. He is not a girl. He is green. He can swim. He cannot jump and he cannot fly. (*Крокодил Гена*).

Ігрові ситуації для розвитку навичок техніки читання англійською мовою

На дошці чи плакаті написано ряд речень, наприклад:

It is in the sky.is in the garden.is in the water.is in the room.is in the street.put it in our letters, etc.

Учням роздаються картки з окремими словами (*sun, boat, tree, table, stamp*). Вони повинні приколотити картки поряд із відповідними реченнями. Хто швидше впорається, той виграє. Цю гру можна виконувати командами. Тоді вчитель готує два плакати з реченнями.

Лексичні ігри

Лексичні ігри призначено для формування лексичних навичок і тренування в уживанні мовних явищ на підготовчому, передкомунікативному етапі оволодіння іноземною мовою.

Приклад 1. Гра «Збери портфель Червоної шапочки»

Цілі:

- тренувати учнів у вживанні лексики в ситуаціях, наближених до природної обстановки;
- розвивати мовленнєву реакцію учнів.

У грі бере участь увесь клас. Учні виходять до дошки за бажанням.

Учитель: Допоможемо Червоній шапочці зібратися до школи!

Учень бере предмети, що знаходяться на столі, складає їх у портфель, називаючи кожен предмет англійською:

This is a book. This is a pen (pencil, pencil-box)

Надалі учень коротко описує предмет, який він бере:

This is a book. This is an English book. This is a very nice book

Приклад 2. Гра «Пантоміма»

Щоб закріпити у вимові лексику за темою "Ранок школяра", можна провести гру "Пантоміма". Ведучий виходить з класу, а група дітей розташовується біля дошки. Кожен жестами та мімікою зображує одну з дій

із заданої теми. Потім учитель говорить ведучому: Guess what every pupil is doing.

Зразкові відповіді ведучого: This boy is doing morning exercises. That girl is washing her face. That boy is sleeping, etc.

Приклад 3. Гра «Збери прислів'я»

Ведучий читає початок прислів'я, команди повинні закінчити його. При правильній відповіді команда отримує бал. Наприклад:

A friend in need... (... is a friend indeed).apple a day... (... keeps the doctor away).or West - ... (... home is best).put off till tomorrow... (... what you can do (can be done) today).... (... is a second nature).

Приклад 4. Переклади слово

Кожному учасникові гри дається англійське слово для перекладу українською мовою. Відповідь має бути миттєвою.

Фонетичні ігри

Мета - тренувати учнів у вимові англійських звуків, формування вимовних навичок. При опрацюванні вимови корисні наступні ігри:

Приклад 1. The funny little clown

Вірш містить вправи, які розвивають рухливість мовного апарату. Робота над грою складається з двох етапів:

- a) розучування вірша з учнями;
- b) театралізація вірша.

I am funny little clown.say, 'Ah [a:] - oo [u] - ee [i]

My mouth is open wideI say 'Ah, ah, ah'.draw my lips far back.I say 'Ee, ee, ee'lips are very round.I say 'Oo, oo, oo'

'Ah - oo - ee - oo'

'Ah - oo - ee - oo'am a funny little clown.

Приклад 2. Скоромовка (гра-імітація)

Учні намагаються вимовити за вчителем скоромовку, фразу, вірш на певний звук. Наприклад:

- 1) A black cat sat on a mat and ate a fat rat.
- 2) Why do you cry Willy?do you cry?Willy, why Willy,Willy, why?

Приклад 3. Гра «Широкі та вузькі голосні»

Мета: формування навичок фонематичного слуху.

Хід гри: учитель називає слова. Учні піднімають руку, якщо звук вимовляється широко. Якщо голосна вимовляється вузько, руку піднімати не можна. Виграє команда, яка припустилася меншої кількості помилок.

Приклад 4. Фонетична зарядка на опрацювання окремих звуків

Учитель читає вірш або римівку з опорою на вербальну зорову наочність, перекладає, показує транскрипційний знак. Учні вимовляють звук, потім по черзі знаходять його в тексті вірша та називають слова із цим звуком.

Орфографічні ігри

Приклад 1. Гра "Word-building"

Учитель записує на дошці довге слово. Учні повинні скласти (за певний проміжок часу) слова з букв цього слова. Перемагає той учень, який склав найбільшу кількість слів. Наприклад, із слова **personal** учні можуть скласти слова son, are, so, rose і т. д.

Приклад 2. Хто більше?

Мета: перевірка засвоєння орфографії вивченого лексичного матеріалу.

Хід гри: утворюються дві команди. Кожна команда повинна записати на дошці якомога більше слів за темами:

а) назви спортивних ігор;

б) тварини;

в) кольори й т. д.

Приклад 3. Чергова буква

Мета: формування навичок усвідомлення місця букви в слові.

Хід гри: Учням роздаються картки та пропонується написати якомога більше слів, у яких указана буква стоїть на певному місці.

Наприклад, учитель говорить: "Сьогодні у нас чергова буква "О", вона стоїть на першому місці. Хто напише більше слів, у яких буква "О" стоїть на першому місці"?

Буквені ігри (Word Games)

Буквені ігри розширюють ерудицію, учать працювати зі словником, дають можливість тренувати пам'ять, заглиблюватися в тонкощі мови, але при цьому не втрачають своєї розважальності. У ці ігри грають з метою змагання, групами, індивідуально, у письмовій чи усній формі, із застосуванням наочності (частіше образотворчої - графічної, друкованої, символічної) або без неї. Можуть використовуватись як для учнів старших класів, так і для молодших, відповідно до рівня знань.

Приклад 1. Домашній улюбленець

Завдання для учнів 3-4 класів. Вписавши в клітини букви, яких бракує, ви дізнаєтеся, про якого улюбленця мріє хлопчик.

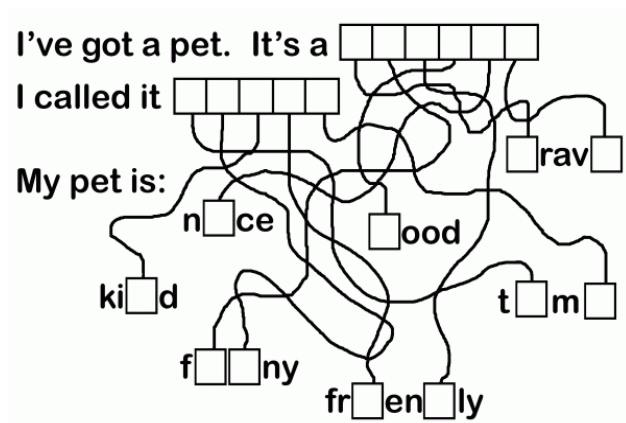

Answer Key:

A tame lion

Приклад 2. My pet

Завдання для учнів 3-4 класів. Щоб дізнатися, яка тварина є домашнім улюбленцем і як її звать, треба здогадатися, які прикметники її характеризують, і вписати в клітини відсутні букви.

Answer Key:

Budgie

Annie